RADOMER KIELCER LEBEN № 6 (94) „Należytość pocztową uiszczono ryczałtem“ פּרייז 25 גראָשען דריטער יאַהרגאַנג

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

היינט 10 זייטען

אדרעסען
פון „ראַדאָמער קעלצער לעבען“

אין ראַדאָם
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ.
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אַנאָנסען פּרייז:
איין מיל·מעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
„ 40 „ אין „ „ „
„ 18 „ נאָכ'ן „ „ „

ראַדאָם פרייטאג כ״א שבט תרפ״ו — פאַר'ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פעראַנטוואָרטליך — 5-go Lutego 1926 roku

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען זוהן און ברידער יעקב מיט פרל׳ חאשע בערנעמאַן ווינשען מיר זאָל זייער נייער צוזאַמענבונד בעגליקען זייער לעבען מיט פיל גליק און צופרידענהייט.

עלטערען קויפמאַן רוטמאַן און פרוי.
שוועסטער און ברידער
חעלי, מאַני, פעלי און יאסיל רוטמאַן.

יעקב רוטמאַן — חאַשע בערנעמאַן
פערלאָבט
ראַדאָם 31 יאַנואַר 1926.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע טאָכטער חאשע בערנעמאַן מיט ה׳ יעקב רוטמאַן ווינשען מיר גליק און צופרידענהייט, מיר זאָלען דערלעבען פיעל נחת פון אונזערע קינדער.

עלטערען
יצחק בערנעמאַן און פרוי.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבע קוזינקע חאשע בערנעמאַן מיט ה׳ יעקב רוטמאַן ווינשען מיר א גליקליכען צוזאַמענ־לעבען און פיעל מזל.

חאשע בערנעמאַן
און התן
לייזער שטאַרק.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער חבר רוטמאַן מיט פרל׳ חאשע בערנעמאַן ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.

חברים און חברות:
ישראל קאַרמאַן, לייביל רייכענבוים, רעגינא ראַזענצווייג, יעקב און יהודית צוקער, שמעון ווייסבאַרד, פעלע פריידאס, צעשע ווייסבאַרד, לייביל ראַזענצווייג, לייביש וויינטרויב, פסח ווערבער, בעריש ליפשטיין, ישראל באַקמאַן און מאיר פינקעלשטיין.

צו דער פערלאָבונג פון חאשע בערנעמאַן מיט ה׳ יעקב רוטמאַן ווינשען מזל-טוב זאָל זייער בונד געשלאָסען זיין אין א מאָמענט פון גליק און ברכה.

ברידער יעקב בערנעמאַן און פרוי
שוואָגער שמואל זאַלצמאַן און פרוי.

טשענסטאָכאָווער בלייזען בעדייטענד ביליגער געוואָרען!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט מיינע געעהרטע קונדען דאס איך האָב מיין געשעפט איבערגעטראַגען אויף וואַלאָווא 3 1-טען שטאָק
אונד איך פערקויף אלערליי בלייזען, די נייעסטע הערליכע קאָליערען אלעס אויף די היינטיגע ביליגע פּרייזען.

קרעדיט פאַהיגע קונדען בעקומען אויף די בעסטע בעדינגונגען.

מיט אכטונג:
בנימין רייך. Radom, Wałowa 3.

Dr. A. ŁUCZNO LEWI
Choroby oczu
Przyjmuje 3–4 popoł.
Radom (Górki-Lubelskie) Kilinskiego 13
Telefon 420

Dr. Med. JGNACY LEWI
B. PRAKT. LEKARZ WE FRANCJI
Choroby wewnętrzne i dzieci
Przyjmuje do 10 rano i 4–6
Radom (Górki-Lubelskie) Kilinskiego 13
Telefon 420

Ż. K. S. „HASZACHAR“ w Radomiu.
Urządza w sobotę dnia 6 Lutego 1926 r. w salach HOTELU EUROPEJSKIEGO (dawniej Miraż)
Wieczór Taneczny z konkursem tańców o nagrodę, oraz inne niespodzianki
Początek o godz. 9 wiecz. — Wstęp tylko za zaproszeniami.
Cena biletu zł. 1.50 do nabycia przy wejściu.

יעדע ווירטין דאַרף וויסען,
אז די מאַשטש צו פּאָדלאָגעס.
„JAŚNIEJ SŁOŃCA“ גיט צו די פּאָדלאָגעס, פּאַרקעטען און לינאָלעאום א שיינע און לאַנגדויערנדע גלאַנץ אָהן בענוצען זיך מיט בערשטען.

„Jaśniej Słońca“
פערטרעט אייל-פאַרב, פאַרבט ווייסע פּאָדלאָגעס אין פערלויף פון א שעה אויף די פאַרבען:
מאַהאַגאָניאָווע און טינקעל אָרזשעכאָווע
פּרובט און איהר וועט זיך איבערצייגען!
פערקויף אין אלע סקלאַד-אַפּטעקשטעס, זייף און פאַרב געשעפטען.
Fabryka przetworów techno-chemicznych
„MARY“ Warszawa, (Sielce) Zajączkowska 9. Tel. 419 69

די קאָאָפּעראַטיווע האַנדווערקער באַנק אין ראַדאָם, לובלינער 23.

פיהרט אויס אלע באַנק — אָפּעראַציעס.
נעמט אָן אינקאַסאָ איבערווייזונגען,
וועלכע ווערען אויסגעצאָהלט אין דעם זעלבען טאָג.

צי דארף ראדאם א רב, אדער עס איז גענוג א ראבינאט? *)

ענדליך איז געקומען דער אזוי לאנג אויסגעבענקטער טאג; דער טאג, אויף וועלכען כמעט א גאנצע יודישע קהלה האט געווארט קנאפע 12 יאהר; דער טאג, אויף וועלכען ס'איז אויסגעפאלען צו זיין דער אויסדרוק פון אמת און גערעכטיגקייט. דעם 29—טען סטיציען 1926 איז ענדליך ענדגילטיג ענטשיעדען געווארען די פראגע פון רבנות אין ראדאם. דער העכסטער אדמיניסטראטיווער טריבונאל אין ווארשא האט בעטראכטענדיג די ראדאמער אנגעוועהטוגטער רבנות-פראגע, אנערקענט די גערעכטיגע פאדערונג פון יודישען קהל און גע'פסק'ענט, אז די יודישע בעפעלקערונג האט דאס רעכט זיך אליין אויסצוועהלען א רב, וואס איז ממילא דערפון געדרינגען, אז קיין צוואנג'ס-מיטלען, אדער הינטער-גענג קענען ווענינ העלפען, כדי ארויפצוהאפען זיך מיט תקיפות אויף א כסא רבנות געגען דעם הסכם פון דער גרעסטער מעהרהייט פון דער יודישער געמיינדע.

אָט דאס האט בעוויזען דער פרייטאג'דיגער טאג, וועלכער דאטירט זיך אלס דער 29—טער סטיציען פון לויפענדען יאהר.

דער יודישער דין, ווי אויך דאס געזעץ האבען אין דעם גערעכטיגען אורטהייל בעקומען זייערע מאראלישע סאטיספאקציע, זייער עטיש-אויטאריטעטען אינהאלט, ווייל דאדורך איז קלאר און בולט בעוויזען געווארען, אז דער געזעצליכער פערלאנג פון קאלעקטיוו, פון צבור איז פעלזען-שטארק און קיינער איז נישט בכח זיך איהם ענטקעגענצושטעלען.

ה' קעסטענבערג האט פון דאזיגען טאג געהאט א סך צו לערנען. ער האט זיך טיעף איבערצייגט, אז נישט נאר דער יודישער שולחן ערוך איז געגען איהם, נאר אפילו דאס געזעץ פון דער מדינה, אויף וואס ער האט זיך, בעיקר, געוואלט שטיצען.

ה' קעסטענבערג האט סוף כל סוף זיך אנגעשטויסען פנים אל פנים מיט דער לעבעדיגער ווירקליכקייט, וועמענס גערעכטע פאדערונגען ס'האבען איהם פולשטענדיג גובר געווען.

— ווילסט זיין א פארשטעהער פון פאלק, א שליח צבור, אדער א גייסטיגער מנהיג, מוסטו פון פאלק געוועהלט זיין, תקיפות גילט נישט שטענדיג!—

דאס אלעס אויבענגעזאגטע האט וואס אנ'אמת, א שייכות מיט דער פערזאהן פון ה' קעסטענבערג, וועלכער דארף, לויט אונזער מיינונג, אריינטערציהען בערך אזא סך הכל פון זיינע 12 יאהר מלחמה. דאס איז טאקי א זאך פאר זיך. מיר אבער ברויכען נישט פערגעסען, אז דער זעלבער רבנישער פראצעס האט צוויי זייטען, און אזוי גוט, ווי איין זייט דארף דיענען פאר קעסטענבערג'ן א"פ מוסר השכל, ברויך אבער די צווייטע זייט זיין פאר אונז, פאר דער גאנצער יודישער קהלה אין ראדאם א גוטער שטודיום, א גרונדליכע ערפאהרונג, ווי אזוי מיר ברויכען זיך בעציהען בכלל צו דער וואהל פון א נייעם רב.

מיר ווילען האבען אויף אזוי פיעל דרייסטקייט און מיט דער גאנצער אפענהארציגקייט זאגען אט וואס: אז ערב מען געהט וועהלען א נייעם רב ברויך מען זיך אבגעבען א לויטערען און ריינעם דין וחשבון, צי ברויך ראדאם בכלל א רב, און צי איז נישט גענוג בלויז א ראבינאט.

מיר ווילען פאר דער אויפמערקזאמקייט פון אונזערע לעזער בעטראכטען די דאזיגע פראגע פון גאנצע דריי שטאנדפונקטען: דער ערשטער איז דער קולטורעל-וועלטליכער און דעמאקראטישער שטאנדפונקט, וואס איז אין פולשטענדיגער סתירה צו דער וואהל פון א רב, וועלכער בעקומט שיער נישט דעם זעלבען תאראקטער, וואס א מושל און זעלבסט-הערשער. דאס ווייסען מיר פאזיטיוו, אז די פסיחיק פון א רב האט אין זיך די נויגונג, וואס וויל איבערלאזען פיהלען זיין מאכט און השפעה. א זיין ספעציעל-פריווילעגירטע לאגע פון מרא דאתרא פיהרט איהם במילא דערצו, אז זיין רבנישע אויפדערוועהלטקייט זאל זיך לאזען פיהלען אומעטום און אפילו דארט, וואו עס ווערט דאדורך געהאמעוועט דער געזעלשאפטליכער קולטורעלער וואוקס. ווער שמועכט נאך, אז ראדאם וועט אויסוועהלען א רב, וואס וועט געהערען צו וועלכער ס'איז-נישט פארטיי, דאן וועט ער בעשטימט שטרעבען דערצו, אז ער זאל פיהרען די גאנצע שטאדט אין גייסט און אינ'ם איינקלאנג פון זיין פארטיי-פראגראם. צו געהן וועהלען א רב אין די היינטיגע דעמאקראטישע צייטען הייסט א צוריק-גאנג צו מאנארכיע און דינאסטישע אוזורפאטאריעקייט. אזא שריט וואלט בעדייט, דאס מיר אליין נעמען בידים און מאכען זיך פאר גייסטיגע שקלאפען. מיר ברויכען געדענקען, אז מיר לעבען אין א צייט פון רעפובליקאנישע ארדנונג, אין א צייט ווען דינאסטיעס און טראהנען זענען פערשווינדען געווארען.

לויט אונזער מיינונג איז גענוג פאר ראדאם א ראבינאט און א בריינען צוזאמענשטעל. ס'וועט גענוג זיין, אז צו די יעצטיגע פארהאנענע מורי-הוראות זאל אויפגענומען ווערען נאך איין מורה הוראה, וועלכער זאל זיין א תלמוד חכם און זאל גלייכצייטיג בעזיצען וועלטליכע בילדונג און גוטע

*) דיסקוסיע-ארטיקעל.

י. מ. שוויכעטזאהן

אין אפגרונד

(א שפאנענדע געשיכטע פון היינטיגער צייט).

און מיסטער פיליפ האט זיך ווייטער געריהמט און געזאגט:

— איהר זעהט שוין? הערט זשע, זייט א ביסעל געדולדיג און הערט ווייטער. מילא דער ווערט, יאק דער ווערט, מ'קען שוין טאקי נישט שטארבען פאר הונגער, אז מ'האט אזא כלי, נאר אז איהר וועט נאך הערען פון וואנען זי שטאמט און ווער זי האט מיר געגעבען, אָה קינדערלעך פון אדעס וועט איהר ממש ארויס פון דער הויט? מיינע ווייסען שוין, נאר פאר אייך וועט עס זיין א וואונדערליכע זאך. איך זעה, אז איהר ווערט אייסער זיך פאר גרויס נייגיריגקייט, וועל איך אייך נישט אויסציהען די הערצער און וועל אייך אָט שוין דערצעהלען — דערוויל האט מיסטער פיליפ ווידער א ציה געטוהן ביים ציגאר און זיך געמאכט אנשטרענגען, גלייך ווי ער וואלט דעם רויך נישט געקאנט אויסבלאזען. מיסטער פיליפ דער געניטער פרויען-פוחר, האט קיין שום זאך נישט געקענט טוהן, ער זאל נישט אויסציהען יעדנעם די נשמה, און דערין איז בעשטאנען זיין גאנצע קראפט.

מיסטער פיליפ האט אלץ נישט געוואלט ארויסלאזען דעם ציגאר פון די וואסערדיגע ליפען, ווייל ער האט זיך געטראכט: איך מוז זיך בעווייזען פאר די ארעסער, וועלען זיי א ביסעל ווייכער ווערען ביי דער חלוקה —

ענדליך האט שוין פיליפ מגלה געווען דעם סוד פון דער פודלע און געענדיגט מיט שטאלץ:

— אלזא, קורץ, בקיצור, די ציגארען-פודלע האב איך בעקומען א מתנה פון א שווארצער פרינצעסין אין אפריקא, אז איך זאל איהר פערקויפען א ווייסען מאנספערשוין און דערפאר, וואס איך האב איהר אזעלכען געשאפען האב איך פון איהר, אויסער דאלארען און ענגלישע פונטען אייך די פודלע בעקומען. די פודלע איז א ירושה פון איהרע אור-אור-עלטערען פון קיסרים און מלאכים, און געגעבען האט זי מיר דערפאר, ווייל איך האב איהר געגעבען א ווייסען אגער, א שעהקענדיגען יונג, א וואהרע ליאלקע, אז זי האט פאר איהם די ניכפה געקריגען, נו, איצט ווייסט איהר שוין פון וואנען מיסטער פיליפ בעקומט מתנות און מיט וועמען ער האט צו טוהן פאר אייך, אדעסער דארף זיין דאס גרעסטע גליק, וואס איהר האט אנגעטראפען אויף מיסטער פיליפ; איהר וועט ערשט געוואהר ווערען שפעטער נאכמעהר, ווער מיסטער פיליפ איז, ער וועט אייך שוין ווייזען די רייכקייטען פון דער וועלט און איהרע וואונדבארע זאכען — ביידי לעצטער ווערטער איז ער אריבער פון זיינע שטילע, לאכעדיגע ריידערלעך און אריין אין א פאטאס, רעדענדיג וועגען זיך ווי פון א דריטען העלד.

אנדעריצעהלט, האט מען זיך גענומען צו דער חלוקה. אלע קאסטבארע

קוואַליפיקאַציעס אין אַ גענוגענדער מאָס. דער דאָזיגער מורה הוראה דאַרף זיין פון מיטעלע יאָהרען מיט לומדישע פערשטענדעניש, מיט אַ גוטער פערגאַנגענהייט און דערצו זאָל ער זיין אינטעליגענט און היינטיג-וועלטליך, אַט אַזאַ מורה הוראה ברויך פערנעמען אַ אָרט אין ראַבינאַט אַלס ראש בית דין. מען דאַרף געדענקען נאָך אַ זאַך: אַ ראַבינאַט מיט׳ן ראש בית דין צוזאַמען האָבען נאָר משגיח צו זיין אויף די ריטועלע און רעליגיעזע בעדערפעניששען פון דער קהלה, אָבער נישט אַריינפיהרען זיין איינפלוס אין געזעלשאַפטליכען לעבען אָדער אין פּאַרטיי-בּאַוועגונגען. גאַנץ אַנדערש איז אָבער ווען מיר נעמען אויף אַ רב; אַ רב פיהלט זיך מעהר בתקפה און פיהלט שוין אַ בעדערפעניש וואָס מעהר אויסצונוצען זיין אויטאָריטעט. אין דעם זין דאַרף ראַדאָם נישט זיין אַנדערש ווי וואַרשאַ און לאָדז, וואו קיין רב איז נישטאָ נאָר ראַבינאַטען. די 12 יאָהר רבנישע הערשאַפט דאַרף פאַר אונז זיין אַ גוטער ביישפּיעל...

דער צווייטער טעם, פאַר וואָס מיר דאַרפען נישט וועהלען קיין רב, נאָר אַ ראַבינאַט, איז דער עטיש-געזעלשאַפטליכער שטאַנדפּונקט. נאָר אויף אַזאַ אופן וועלען מיר אויסמיידען איינמאָהל פאַר אַלע מאָהל אַלע פערשידענע מחלוקות׳ען און אַוואַנטורעס אַרום דער פראַגע פון רבנות. נאָר מיט אַזאַ אויפוועג וועלען מיר אַ סוף מאַכען צו דער אַלטער תקופה פון דער טאַקסע אין קהל׳ש בעלי כובות. נאָר דאַמאָלס וועט אויפהערען דער סיסטעם פון נעמען חאַבאַר און אונטערשטיפּגעלד ביי אַ רב. אין דעם פּרט וועלען מיר גאָר נישט פערדעקען אונזערע ספיקות און גאַנץ אָפּענהערציג זאָגען, אַז מיר זעהען ווייט צו גלויבען, צי עס וועלען זיך נישט געפינען בעלנים, וואָס וועלען עפּיס וועלען געניסען פון דעם נייעם געוועהלטען רב... מיר האָבען אַ גרונד חושד צו זיין, דאָס ס איז נישט אויסגעשלאָסען דער פאַל, אַז עס זאָלען זיך נישט איבער׳חזר׳ען די אַלטע פּיקאַנטע געשיכטעלעך פון נעמען וועקסעלעך ביי אַ ניי אויפגענומענעם רב. נאָך מעהר זענען מיר נישט זיכער, אַז ס׳זאָל נישט פּאַסירען, דאָס די וועקסעלעך זאָלען בלייבען נישט געצאָהלט און די מעקלערס, וועלענדיג ראַטעווען דעם פּדיון פון זייער רבנישען האַנדעל, זאָלען נישט אַרויס מיט אַ סקאַנדאַל, אַז דעם און דעם טאָג האָט דער רב נישט געלעגט קיין תפילין, אַז דעם און דעם טאָג האָט דער רב נישט געליינט קיין קריאת שמע, אַז דער רב איז אַ פּושע עוכר ישראל וכ"ו וכ"ו... אָט דערפאַר שרעקען מיר זיך. דאַמאָלס הויבט זיך אָן וועבען אַ נייע אינטריגע, וואָס קען ווידער אַ מאָהל זיך אויסלאָזען מיט מיאוסע רעזולטאַטען. מיר מוזען עס נעמען אין אַכט און פעסטשטעלען, אַז אַ רב איז אין אַלע צייטען און אין אַלע שטעדט און שטעדטלעך געוועזען דער אָביעקט פון די שרעקליכסטע מחלוקות׳ען און וועלט-סקאַנדאַלען. מיר קאָנען דאָס אַלעס אויסמיידען. ווען? אַז מיר וועלען בלויז האָבען אַ ענטשפּרעכענדע און גוט צוזאַמענגעשטעלטען ראַבינאַט.

די דריטע אורזאַך, וואָס דאַרף אונז אָבהאַלטען פון וועהלען אַ רב, נאָר אַז מיר ברויכען זיך בעגנוגענען מיט אַ בלויזען ראַבינאַט, איז דער פּראָדוקטיווער, סאָציאַלער און יושר׳דיגער שטאַנדפּונקט. מיר קענען עס משער זיין און עס איז אפשר אָננעמען פאַר אַ זיכער׳ע זאַך, דאָס וויבאַלד מ׳וועט אויפנעמען אַ נייעם רב, וועט איהם בלי ספק, צוגעטיילט ווערען אַ יעהרליכע פּענסיע פון אַ 15 ביז 20 טויזענד זלאָטעס (מסתמא וועט מען אויסוועהלען אַלס רב איינעם פון די אָנגעזעהענסטע רבנים און אפשר גאָר אויך אַ דעפּוטאַט. אין אַזאַ פאַל וועט די שטאָדט צאָהלען אַ געהעריגע פּענסיע, וואָס ענטשפּרעכט אַזאַ שטייגער פּערזענליכקייט) אַ חוץ דעם וועט מען פאַר איהם איינאָרדנען אַ בכבוד׳יג וואָהנונג, וואָס וועט אויך ברויכען קאָסטען אַ ענטשפּרעכענדע סומע, אין דער היינטיגער צייט. היינט פרעגט זיך, צי איז נישט על פּי יושר גלייכער, אַז פאַר דעם געלד זאָל מען שאַפען פּראָדוקטיווע פאַר די יודישע מאַסען, וואָס זינקען און געהען אונטער פון טאָג צו טאָג? צי קען מען זיך ווירקליך נישט בעגנוגען לאָזען מיט צו נעמען נאָך איין מורה הוראה, אויך אַ אָנגעזעהענע רבנישע פּערזענליכקייט, נאָר מיט אַ קלענערע פּענסיע, און פאַר דאָס איבריגען געלד אויפשטעלען האַנדווערקער-שולען פאַר אָרימע יודישע קינדער, וואָס דרעהען זיך אַרום פּוסט און פּאַסט און זיי לערנען אַ פאַך מיט אַ ביסעל בילדונג, זיי זאָלען נישט ברויכען אויסוואַקסען פּראָפעסיאָנעלע גנבים, אָדער שנאָרעס, אָדער אונטערצושטיצען די יודישע גימנאַזיעס, זיי זאָלען קענען עקזיסטירען, ווי אויך איינצואָרדנען די תלמוד תורה אויף בעסערע יסודות, גרינדען ביי דער תלמוד תורה אַ ווערקשטאַט, וואו די קינדער זאָלען זיך קענען אויסלערנען אַ פאַך און גלייכצייטיג דאָרט שאַפען אַ קיך אויפן אָרט, נישט די קינדער פון תלמוד תורה זאָלען ברויכען געהן אַ מהלך וועג׳ס יעדען טאָג נאָכ׳ן ביסעל נעקעכט׳ס אין דער „עזרה". היינט ווי איז דער פאָנד אויף עמיגראַציע צוועקען מיר זענען לעבעדיגע עדות, וואָס זעהען ווי הונדערטער יודישע עקזיסטענצען ווערען אַראָבגעשווענקט אין אָפּגרונד און הונדערטער משפחות מוזען נעמען דעם וואַנדער-שטאָק אין האַנד, לאָזען זיך נע ונד און אַרויסעמיגרירען אין דער ווייטער וועלט. ווער הייסט דען, וועלכע ראַדאָמער יודען עס העלען ברויכען מאָרגען אַרויסעמיגרירען און מ׳וועט זיי מוזען געבען אויף די הוצאות. היינט וויפיעל יודישע אַרבייטסלאָזע זענען דאָ ביי אונז אין שטאָדט? פאַרוואָס זאָל די קהלה נישט זאָרגען צו שאַפען פאַר זיי אַ הילפס—פאָנד? פאַרוואָס זאָל די גמינע טאַקי נישט האָבען אַ גמילת חסד—קאַסע, וואָס זאָל קענען לינדערען דעם קרעדיט—נויט פון פיל קליינע סוחרימלעך און געדריקטע בעלי מלאכות?

אויב די גמינע דענקט, אַז זי וועט האָבען פון עטאַט-איינקיפט, אַזוי פיעל אַז עס וועט קלעקען אויף אַ גרויסע פּענסיע פאַר אַ רב, ווי אויך פאַר די אַלע אויבען-אויסגערעכענטע זאַכען, איז דאָס נישט מעהר ווי אַ אילוזיע. דאָס איינטיגע יאָהר איז נישט געחאַקסען קיין וואָל, וועט ממילא נישט זיין האָס צו שערען. די צאָן קדשים,

---

חפצים, ווי: בריליאַנטען, סעריל, זיידענע טיכער, האַלזבענדער און אַ חוץ דאָס ביסעל גאָלדערנע און זילבערנע אַנטיקען, מטבעות מיט די גאַנצע קופּעט דאָלאַרען אין פינטען זענען אוועקגעלעגט געוואָרען אויפ׳ן קליינעם טישעל, וואו אַלץ האָט זיך נישט געקענט פּאָמיעשטשען; האָט מען אויסגעשפּרייט אַ טערקישען זיידענעם דיוואַן, אויף וואָס ס׳האָט זיך אָנגעהויבען שיטען, ווי אַ האָגעל: אַלע האָבען געהאַלטען אין איין אַריינבערענגען פון עס צימער און צעוואָרפען אויפ׳ן דיוואַן.

אַז אַלץ איז שוין אַוועקגעלעגט אויפ׳ן דיוואַן און אַלע זענען אַרומגעשטאַנען און געקוקט, צאַפּעלדיג פאַר גרענצלאָזער פרייד, דער עיקר טאַקי, די אָדעסער, וואָס האָבען נאָך אַזאַ שלל נישט געזעהן אין זייער לעבען האָט זיך פונדעסטוועגען פון זיי אַלע איין מענדעלי געהאַלטען פעסטער; ער האָט גוט געהאַלטען קאָפּ, אַז מיסטער פיליפּ זאָל איהם נישט אָפּפּרייערען; ער האָט געוואוסט דעם חשבון, וואָס פיליפּ האָט אַלץ דערהאַלטען און דעריבער, אַז אַלע זענען שוין געשטאַנען אַרום דעם טערקישען דיוואַן מיט פּערלעגטע הענד און ציישען זיי אייך מיסטער פיליפּ, וואָס האָט געוואָלט הייסען, אַז מעהר איז שוין נישטאָ — האָט מענדעלי, גוט בעטראַכט דאָס גאַנצע עשירות, איז נישט אַזוי שטאַרק בעצויבערט געוואָרען, ווי די איבריגע זיינע מיטהעלפער, און געמאַכט אַזאַ מינע, וואָס האָט אויסגעדריקט; אַז עס פעהלט נאָך...

מיסטער פיליפּ האָט עס אפילו פערשטאַנען, נאָר געוואָרט, מיינענדיג אַלץ, אַז מענדעלי וועט אַזוי דרייסט, נאָך זיין העלדישע ערצעהלונג מיט דער שוואַרצע פּריצעסין נישט זיין און וועט אויס רעספּעקט פאַרט פערשווייגען.

מיסטער פיליפּ האָט אָבער אַ טעות געהאַט. מענדעלי האָט אַזוי לאַנג געמיגעוועט און געקנייטשט מיט׳ן שטערן ביז ער האָט ענדליך אַ פרעג געטוהן:

— און מעהר איז שוין נישט פאַרהאַן?

ער האָט אַ ווייל געוואַרט אויף ענטפער און ווייטער געזאָגט:

— דוכט זיך, אַז עס ברויך צו זיין מעהר, וואו זענען די דאָלאַרען מיט די ענגלישע פונטען? דאָס דאָזיגע מין איז דאָך עפּיס ווייניג פאַרהאַן — בעת׳ן גאַנצען געשפּרעך האָט מענדעלי אויף קיינעם נישט געקוקט, נאָר אויף מיסטער פיליפּ, צו וועלכן זיינע אַלע פראַגען זענען געווען געווענדעט.

מיסטער פיליפּ האָט אַראָפּגעלייענט פון מענדעלי׳ס קנייטשען אויפ׳ן שטערן, וואָס האָבען זיך געהאַלטען אין איין אַנזאַמלען, ווי ער וואָלט זיי אַרויסגערופען צו הילף, און געזעהן, אַז דער אָדעסער יונג איז נישט קיין יאָלד און פערשטאַנען אַז דער יונג טראַכט זיך: מעשה איז מעשה די שוואַרצע פּריצעסין איז טאַקי אַ שעהנע מעשה און די דאָלאַרען מיט די פונטען איז אויך אַ צווייטע זאַך.

(פאָרטזעצונג קומט).

די יודישע שעפסעלעך האבען הייאהר נישט געגעבען קיין וואל. זיי שלאגען אויף זיך קוים א ביסעל הויט און ביינער, און האלטען זיך קוים אויף די פיס.

די רופי ישראל, ס'הייסט אונזערע ראזארעס, וועלען ביים שערען דעם שטאט-וואל מוזען זיין א ביסעל מעהר פארזיכטיג, כדי זיי זאלען אנשטאט וואל א מאהל נישט ארויסרייסען א דאר און בלוטלאז ביינדעל...

מיר ווענדען זיך צו אונזערע געעהרטע קהלה-פארשטעהער כמעט מיט אנ'אפעל און רופען זיי:—געדענקט, געוועהלטע פון די מאסען, זייט פארזיכטיג און זייט נישט צו פיעל מרבה בהוצאות לשם אמביציע, געדענקט אין די פעראריממטע און ריאונירטע יודישע פאלקס-שיכטען, פאר וועלכע איהר האט פליכטען און איהר ברויכט שאפען פאר זיי ממשות'דיגע און פאזיטיווע מעשים. איבערהויפט נעמט אין אכט די היינטיגע טרויריגע לאגע און דעם היסטארישען איבערברוך אין יודישען עקאנאמישען לעבען.

ב. צווייג.

◆◆◆◆◆◆◆◆

טראגעדיע פון דער יודישער ארבייטסלאזיגקייט.

פון דעפ. משה פראסטיג.

צעהנדליגער טויזענדער יודישע ארבייטער געהען שוין חדשים לאנג ארום אהן ארבייט אין פוילען און קיינער אינטערעסירט זיך נישט ביי אונז מיט זייער גורל און נויט. א ווארשאווער יודישע צייטונג האט אויסגערעכענט, אז נאר אין ווארשא אליין האבען פריהער געפונען בעשעפטיגונג ארום 30 טויזענד יודישע ארבייטער און אז היינט זענען פון זיי 25 טויזענד ארבייטסלאז דאס הייסט, אז זיי פארדינען אפילו נישט זייער טריקען שטיקעל ברויט. אין לעמבערג דרעהען זיך ארום, ווי מיר הערען, זעקס טויזענד יודישע ארבייטסלאזע. אין לאדז האבען די יודישע ארבייטסלאזע געשטורמט די קהלה, פון וועלכער זיי האבען פערלאנגט הילף און שטיצע.

ארבייטסלאזע קריסטליכע פאבריק-ארבייטער בעקומען שוין זייט פינף חדשים זייער רעגעלמעסיגע אונטערשטיצונג פון דער פוילישער רעגירונג. די אונטערשטיצונג, איז, אמת, נישט גרויס, זי איז אבער פאר יעדען פאל א הילף, וואס ראטעוועט פאר הונגער טויט און קעלט. די יודישע ארבייטסלאזע בעקומען אבער גארנישט און קיינער קוקט זיך אויף זיי נישט אום.

די ארבייטסלאזיגקייט איז איצט א גרויסע צרה אין גאנץ אייראפא: אין ענגלאנד און אין דייטשלאנד ווערען מיליאנען ארבייטער אויסגעהאלטען פון דער שטאט, און כמעט אלע אנדערע אייראפעאישע לענדער בעקומען די ארבייטסלאזע אונטערשטיצונגען פון דער רעגירונג און אומעטום אינטערעסירט זיך אויך די געזעלשאפט גאר שטארק מיט דעם דאזיגען שווערען פראבלעם און זוכט מיטלען, ווי אזוי דאס אומגליק קלענער, און לייכטער צו מאכען. און ביי אונז?

ביי אונז ווייזט די יודישע געזעלשאפט נישט ארויס דעם מינדעסטען אינטערעס פאר אט דער טרויריגע פראגע. נישט געקוקט אויף דעם קריזיס וואלטען נאך פיעל הונדערטער יודישע ארבייטער געקאנט געפונען בעשעפטיגונג אין יודישע אונטערנעהמונגען: עס האט זיך אבער עד היום נישט געפונען קיין איין יודישע גרופע, וואס וואלט למשל געעפענט א לעבענס-פעהיג ארבייט-פערמיטלונג-ביורא פאר יודישע ארבייטער, וועלכעס וואלט געזוכט פאר ארבייט-מעגליכקייטען אין יודישע אונטערנעהמונגען.

אין געגענטייל זעהען מיר, אז יודישע אונטערנעהמער בעשעפטיגען אלץ מעהר נישט-יודישע ארבייטער אויף דעם פלאץ פון אבגעזאגטע יודען. אט האט אנומעלט א ווארשאווער צייטונג דורכגעפיהרט א אנקעטע וועגען דער לאגע פון די יודישע ארבייטסלאזע אין ווארשא און האט ארויסגעפונען, אז א גאנצע רייהע פון יודישע פאבריקאנטען, וואס רעקלאמירען זיך אלס יודישע און זענען אנגעוויזען גור אויף דעם יודישען אבנעהמער, האבען ערשט נישט לאנג ארויסגעווארפען זייערע יודישע ארבייטער און האבען אויף זייער פלאץ אויפגענומען נישט יודישע. אזעלכע פאלען זענען אונז בעקאנט אין אנדערע גרעסערע שטעדט.

צו די רעגירונגס-אונטערנעהמונגען ווערט דער יוד נישט צוגעלאזט, אין קריסטליכע אונטערנעהמונגען קאן דער יודישער ארבייטער קיין ארבייט נישט געפונען. אויב אויך די יודישע פאבריקען און ווערקשטאטען ווערען פערמאכט פאר דעם יודישען ארבייטער — טא וואוהין זאל ער זיך ווענדען און וואס זאל ער טהון?

די יודישע ארבייטער פארטייען זענען אין דער לעצטער צייט ארויס מיט דער לאזונג: „דאס רעכט אויף ארבייט"! דאס רעכט אויף ארבייט אויך פאר דעם יודישען ארבייטער. די דאזיגע בעוועגונג וואלט בעדארפט מיט אלע כחות אונטערשטיצט ווערען פון דער גאנצער יודישער געזעלשאפט און דאס נישט נאר מיט פלאטאנישע, שעהן—קלינגענדיגע ערקלערונגען.

נישט נאר אונזערע ארבייטער הינגערען, נאר אומגליקליך איז אויך איצט די לאגע פון דעם יודישען האנדווערקער. עס זענען זעזאמעלט געווארען ציפערען וואס בעווייזען, אז צווישען די קליינע בעל-מלאכות, אזוי גערופענע „פליקערס", און אזעלכע וואס בעשעפטיגען נישט קיין שום געזעלען, נאר ארבייטען העכסטענ'ס צוזאמען מיט דער הילף פון זייערע משפחה מיטגלידער, געהען איצט 95 פראצענט ארום אהן א שטאך ארבייט.

די דאזיגע ציפערען זענען שרעקליך

די מאראל אין די פאלעסטינער ארבייטער-קבוצות.

פון רעדאקטאר פון „פארווערטס" אב. קאהן.

אין דער הינזיכט פון מאראל גלויב איך, אז נאך אלעמען, און רעדענדיג וועגען דעם דורכשניט פון די קבוצה מיטגלידער, פיהרען זיי זיך אויף ווי אלע מענטשען, נישט ערגער, נישט בעסער.

איך האב וועגען דער פראגע אויסגעהערט נישט נאר פארשטעהער פון דער ארבייטער בעוועגונג אין פון די קבוצה, נאר אויך עטליכע פון די, וואס האבען צו די קבוצות נישט קיין פריינדליכען געפיהל; איך גלויב, אז איך בין בעקאנט געווארען מיט די פערשידענע זייטען פון דער לאגע און ווייס דעם אמת.

בעשולדיגען די קבוצות אין אלגעמיינער אויסגעלאסענהייט, אדער אין יענעם ווארט „פרייע ליבע", וועלכע איז נישט מעהר ווי אנ'איידעלער נאמען פאר אויסגעלאסענהייט, איז נישטא קיין גרונד.

וועגען אויסנאמען רעדען מיר דא נישט. אויסנאמען פון דעם מין, וועלכען מיר האבען דא אין זינען, פרעפען גענוג אויף דער געוועהליכער גאטספארכטיגער קאפיטאלישער וועלט אויך—נאך מעהר; ווארום דער מאראלער טאן פון די קבוצות איז א פיל העכערער ווי דער מאראלער טאן פון א געוועהנליכער היינטיגער געזעלשאפט. איך מיין איבערהויפט מיטגלידער, וואס זענען אמת בעגייסטערט פאר דעם ציוניסטישען אידעאל. דורך זיי ווערט דער טאן אויפגעהאלטען אין דער גאנצער קבוצה.

איבערהויפט זענען אידען, רעדענדיג וועגען דעם דורכשניט, נישט קיין אוממאראליש פאלק. די דורכשניטליכע אידישע פרוי איז איז א מאראלען זין ציכטיגער, ווי די דורכשניטליכע פרוי ביי אנדערע פעלקער. מען דארף גאר נישט זיין קיין שאוויניסט דאס צו אנערקענען, און דא וואוינען צוזאמען מענטשען, וועלכע אפפערען זיך פאר א נאבעלע שטרעבונג. דאס גופא ערוועקט אין זיי א הויכען מאראלישען געפיל.

דער פאקט, אז מענער און פרויען געפינען זיך אין דער קבוצה צוזאמען, פאדערט נישט קיין ספעציעלע אויפמערקזאמקייט, מענער און פרויען זענען פיל שעה'ן צוזאמען אין די קבוצות אויף מיטינגען, און בעלער.

איינער פון די פארביסענע געגנער פון די קבוצות האט וועגען דעם פונקט געמאכט די פאלגענדע בעמערקונג:

— די מיידלעך פון די קבוצות זענען אנשטענדיגע אידישע קינדער. אחוץ דעם: זיי האבען אין זינען די צוקונפט. באגעהן א נארישקייט, אויף וועלכער זיי וועלען דערנאך חרטה האבען — אזוי לייכטזיניג קענען זיין נאר איינציגע, אזא זאך טרעפט, אבער נישט אפט. און דאס זעלבע איז מיט די פארהייראטע.

א צווייטער קענער פון די קבוצות, אויך א געוועזענער מיטגליד, האט מיר דערצעהלט פון א פאר פאלען, וואו חברים אדער חבר'טעס האבען געמוזט פערלאזען א קבוצה, ווייל זיי האבען זיך אויפגעפיהרט נישט אנשטענדיג. איין יונגערמאן צום ביישפיל האט זיך אפגעגעבען צו ראמאנטישע אוואנטורעס. ער האט געזוכט צו מאר-

א טאכטער פון א יודישען חזן א טערקישע פרינצעסין.

איהר נאמען רופט מען אלי בעי און איהר... שרה מארגאליעס.

א גדולה אין וויען.

די פרינצעסין דיאלי באירעם אלי בעי איז די טאכטער-פון א יודישען חזן.

דא נישט לאנג צוריק האט זיך אין וויען אפגעשפילט אטשיקאווע סענסאציע מיט דער טערקישער פרינצעסין מיטן לאנגען נאמען אישטאר דיאלי באירעם אלי בעי".

די פרינצעסין, וועלכע איז א בארימטע שיינהייט, האט אין וויען אייגעריכטעט איהר „הארעם" און זי האט פארפיהרט אלע פארהייראטע מענער מיט איהר ליבע. וויען איז ממש נעגאנגען אויף רעדלעך מיט דער טערקישער פרינצעסין און מיט א הר פראכטפולען „הארעם" אין וועלכען עס פלעגען פארקומען הולטייקע מאסקען בעלער און אויסגעלאסענע שמחות ביז טאג. דאן האט זיך ארויסגעשטעלט אז די פרינצעסין, אישטאר דיאלי, האט נישט פאר איהר געדאכט, אנגעזעצט, דאס הייסט, זי האט גאנץ איינפאך באנקראטירט, פאר איהרע קאסטבארע טעפיכער און פיטערס, פאר איהרע ברילאנטענע האלדז-בענדער פון קאסטבארע צירונג, וועלכע זי האט געקויפט אויף „בארג" אין די ווינער געשעפטען, האט זי נעבעך נישט געהאט צו באצאהלען, האט די פאליציי אוועקגענומען די קאסטבארע טעפיכער מיט די טואלעטען מיט די פעלצען. דעם פראכטפולען „הארעם" האט מען אפגעשלאסען און פארזיגעלט און די פרינצעסין אישטאר אליין האט מען פארבעטען אין געפענגעניש אריין.

איז געווארען א גרויסער געוואלד: סטייטש! אזא מעשה! די שיינע פרינצעסין, וואס אלע ווינער הולטאיעס זענען געפאלען צו איהרע פיס, שמאכטעט נעבעך אין געפענגעניש! אבער דאס הארץ פון דעם גענעץ איז הארט ווי שטאל, און די פאליציי האט נישט קיין רחמנות פאר א גראשען. איז די פרינצעסין געזעסען עטליכע וואכען אין טורמע ביז עס איז פארגעקומען איהר פראצעס, וועלכער האט ארויסגעבראכט א נייע סענסאציע. עס האט זיך נעמליך ארויסגעשטעלט, אז די דאזיגע פרינצעסין מיט איהר כפול-שמונה דיגען נאמען איז גאר א געוועזענע יודישע טאכטער, דאס הייסט, איצט איז זי טאקע א טערקישע, א טערקישע פרינצעסין אבער זי איז א געבוירענע יודישע טאכטער, וועלכע האט זיך געשמדט אויף א טערקישע און געהייראט דעם טערקישען פרינץ אלי בעי, וועלכער האט זיך אין קאנסטאנטינאפאל פארליבט אין איהר. איהר פאטער איז געווען א רוסישער יוד מיטן נאמען שמחה מארגוליעס, וועלכער האט געוואוינט מיט זיין פאמיליע אין באקו, קאווקאז. צוריק מיט פיל יארען האט ער אויסגעוואנדערט קיין קאנסטאנטינאפאל, וואו ער איז געווארען א חזן אין דער דארטיגער קהלה, אזוי ווי די עלטסטע טאכטער מיטן נאמען שרה איז געווען א גרויסע שיינהייט האט זיך אין איהר נאך דער רעוואלוציע אין טערקיי פארליבט א טערקישער פרינץ, מיט וועלכען זי האט געהייראט. אבער פריער איז זי איבערגעגאנגען פון יודענטום צום איסלאם (מאכמעדאנישע רעליגיע) דאס אלעס האט זיך ארויסגעשטעלט ביים פראצעס.

דער משפט איז געווען א זייער סענסאציאנעלער און א זייער לוסטיגער. דער ריכטער, די אדוואקאטען, די עדות, די געפענגעניש - וועכטער און דאס פובליקום האבען געהאלטען אין איין שמייכלען צו דער שעהנער פרינצעסין, וועלכע איז געשטאנען מיט איהר שווארצען קאפ האר און מיט די פייערדיגע אויגען און מיט די צונטער רויטע ליפען און זי האט ערקלערט פאר'ן געריכט מיט א לאכענדיגען טאן, אז זי איז נעבעך אומשולדיג. דער ריכטער האט אויף איהר געקוקט מיט איין אויג א שטרענגעס און מיט'ן צווייטען אויג א שמייכלדיג'ס.

דער ריכטער, וועלכער האט, ווארשיינליך, נישט געקענט בייטשטיין קעגען דעם בליק פון איהרע אויגען און קעגען דעם פייער פון איהר שמייכעל, האט זי פרייגעשפראכען.

איצט איז די יודיש-טערקישע פרינצעסין, אישטאר באירעם אלי בעי, אפגעפארען פון וויען קיין פראג.

און ווי די ציימונגען מעלדען פון פראג, האט די פרינצעסין דארט זיך איינגעריכטעט א וואונדערלעכען „הארעם" און אלע פארהייראטע מענער פון פראג ליגען ביי איהרע פיס.

און גיבען א מורא'דיג בילד פון די קאטאסטראפאלע פערהעלטנישען, וועלכע הערשען איצט צווישען אונזערע יודישע ארבייטער און האנדווערקער, נאך איז אבער, ווי עס זעהט אויס, נישט געקומען דער העכסטער פונקט פון דעם דאזיגען אומגליק און עלענד.

דער עקאנאמישער קריזיס פערשארפט זיך אין פוילען אלץ מעהר, איטליכען טאג פערמאכען זיך אלץ מעהר, ווערקשטאטען און פאבריקען, און צווישען די פערמאכטע פערנעהמען דעם ערשטען פלאץ די יודישע, וועלכע קענען נישט רעכנען אויף קיין שום הילף פון דער רעגירונג. צוזאמען מיט די פערמאכטע יודישע פאבריקען און ווערקשטאטען פערלירט אבער אויך דער יודישער ארבייטער און האנדווערקער זיין לעבענס-מעגליכקייט און זיין לעצטען ביסען ברויט.

מיר שטעהען פאר א מורא'דיגע טראגעדיע פון דער גאנצער יודישער ארבייט אין פוילען.

◆◆◆◆

בינדען אינטריגעס מיט צוויי פרויען מיט א מאל. ער איז איבערהויפט געווען צו פיל פערנומען מיט דעם זארט אינטערעסען, אין אייניגע פון די אנדערע מיטגלידער האבען געגלויבט, אז ער ברענגט אריין א שעדליכען גייסט אין דער קאמונע. אנדערע האבען איהם פערטיידיקט, ווארום אזוי איז ער געווען א סימפאטישער יונג און א גוטער חבר. דאס איז געווען זיין שוואכער פונקט.

מען האט מיר אויך דערצעהלט וועגען חבר'טעס, וואס האבען זיך צו פיל בעשעפטיגט מיט ראמאנטישע אינטריגעס. איינע, נישט קיין פערהייראטע, האט ארויסגערופען די אייפערזיכט פון עטליכע פון די פערהייראטע חבר'טעס. עטליכע פון די מענער און אויך א פאר פון די פרויען זענען געווען זיכער, אז זי איז אומשולדיג — אז יענע פרויען האבען קיין אורזאך נישט צו זיין אייפערזיכטיג און אז אויב אימיצער פון די מאנסבילען אינטערעסירט זיך מיט איהר ווירקליך, קען מען איהר נישט האלטען פעראנטווארטליך פאר דעם.

מען האט וועגען איהר א סך גערעדט, דיסקוטירט, אבער אלץ שטילערהייט, אפיציעל איז די פראגע נישט אויפגענומען געווארען און זי איז אליין אוועקגעגאנגען פון דער קבוצה.

אזעלכע געשיכטעס, אויף צעהנדליגע פערשידענע אופנים, קומען פאר אין מייסטע פון די קבוצות. אנ'אינטערעסאנטע, לעבהאפטע פרוי, קען ווערען א קוואל פון צוזאמענשטויסען, א שטערונג פאר דער רוהה און פון דער רעגעלמעסיגער ארבייט אין דער קבוצה.

אז א פערהייראטע פרוי זאל זיך פערליבען אין אנ'אנדערען מאן, דאס טרעפט נאטירליך, אלזא טרעפט דאס אייך אין די קבוצות. געוועהנליך גערט דאס אפ אהן סקאנדאלען — אויף א ציוויליזירטען שטייגער.

אנ'ארבייטער-פיהרער, וועלכען עס קומט אפט אויס ארומצופאהרען איבער די ראדיקאלע קאלאניעס, האט פאר מיר דערמאנט א פאל, וואו א חבר איז אוועק פון א קאמונע דורך דעם, וואס זיין פרוי האט זיך פערליבט אין אנ'אנדערען. דעם מאן פון דער פערליבטער פרוי איז די קבוצה געווען טייער. דאס אוועקגעהן איז פאר איהם געווען אנ'אפפער, אבער וועגען אפפערס, אונטער עהנליכע א-משטענדען, הערט מען סאג-טעגליך פון דעם לעבען אין דער וועלט פון פריוואט-אייגענטום אויך.

אין אלגעמיין קען מען זאגען, אז אזעלכע טראגעדיעס – פון דעם שטילען סארט — פאסירען אין די קבוצות נישט זייער אפט — א סך זעלטענער, ווי געוויסע מענשען זענען געניגט זיך פארצושטעלען.

אין וועלכע פארמען ווייזט זיך ארויס די פרייע ליבע?

געוועהנליך בעשטעהט עס אין דעם, וואס קיינער מישט זיך נישט אין די ראמאנטישע פערהעלטנישען, וואס קומען פאר צווישען א חבר און א חבר'טע. אזעלכע זאכען ווערען בעטראכט אלס זייער פריוואט-אינטערעס.

א ראדיקאלער ציוניסט, וואס איז גוט בעקאנט מיט דעם אינערליכען לעבען אין די קבוצות, האט מיר דערצעהלט דעם פאלגענדען פאקט: א יונגע פרוי, א מיטגליד פון איינער פון די קבוצות, האט פערטרויט פאר א פרוי פון די אנדערע חבר'טעס, אז זי דארף ווערען מוטער, אבער ווער דער פאטער איז, האט זי נישט געזאגט און קיינער האט ביי איהר נישט געפרעגט.

דאס קינד איז געבוירען געווארען און האט זיך געהאדעוועט צוזאמען מיט די אנדערע קינדער. יעדען אווענד און אין יעדע אנדערע פרייע צייט, וואס די פרוי האט געהאט, איז זי געגאנגען צו איהר קינד, איהם געצערטעלט און געשפילט זיך מיט איהם. און די אנדערע מיטגלידער האבען דאס קינד בעהאנדעלט, ווי אלע אנדערע קינדער. די פראגע, ווער איז דעם קינד'ס פאטער, האט קיינמאל קיינער נישט געשטעלט. אפשר האבען אייניגע ביי זיך אין הארצען געוואוסט, אדער געפרובט טרעפען, ווער דאס איז. אבער גערעדט וועגען דעם האט מען

אין ערוואַרטונג...

(קליינער פעליעטאָן.)

ווער ס'האָט אַ מאָל געלייענט דאָס בעוואוסטע פאָלק'ס ליעדעל פון ביאַליק: „גדוד בעירה" (אַ פּולק אין שטעטעל) ווי ער שטעלט דאָרט פאָר, וואָס פאַר אַ קאָך עס ווערט אין שטעטעל ווען ס'קומט אָן מיליטער: „די גאַסען וויגען זיך, די געסלעך טומלען און רוישען, די גאַנצע שטאָדט לויפט זיך צוזאַמען אויף איין אָרט. דער מלמד מיט'ן תלמיד, די מוטער מיט די קינדער, דער שוסטער, דער שניידער מיט די קרעמער, דער גאַלעך מיט דער בריטוואַ און דער שוחט מיטן חלף, זענען אַרויסגעגאַנגען זעהען דאָס אומגעוועהנליכע בילד" — דער קאָן האָבען אַ בעגריף, וואָס ס'האָט זיך אַזוינס אָנגעטאָן דעם פערגאַנגענעם פרייטאָג. די גאַנצע שטאָדט האָט פערגעסען אַלע דאגות, קריזיסען, פּאַדאַטקעס און אַנדערע צרות און בעלאַגערט די לובלינער גאַס, דעם גרויסען ראַדאָמער צענטער פון אַלערליי געשעהענישען, געהאַלטען אין איין אָפּריכטען, נביאות זאָגען און חקרנ'ען וועגען דער דעציזיע פון טריבונאַל.

קופּקעלעך און גרופּקעלעך האָבען אָקאָפּירט די טראַטואַרען, צום גרויסען פערדרוס פון די קריסטליכע דורכגעהער און צו דער גרויסער צופרידענהייט פון דער היגער פּאָליציי, וועלכע האָט געהאַט אַ סך אַרבייט ביים צוזאַמענשטעלען די פּראָטאָקאָלען פאַר שטערען די עפענטליכע בעוועגונג. אַזוי ווי אַזמרוהען האָבען זיך אַרומגעדרעהט, די הויפּט-אָנפיהרער און געגנער, צוגעגאַנגען פון איין גרופּע צו דער צווייטער און אַריינגעוואָרפען דאָ אַ וואָרט, דאָ אַ מיינונג.

— ער איז און ר'וועט זיין.

— אַ קלייניגקייט, מ'זאָגט אַ גרעפין בעמיהט זיך פאַר איהם.

— פ-ש-ט, בישופען, קאַרדינאַלען!

— פאַרוואָס מישען מיר זיך נישט צו זייערע גלחים?..

— לאָזען זיי איהם צונעהמען!

— יודען, ס'איז נישט גוט, ר'האָט געקויפט פיש!

— מ'זאָגט, ר'האָט צוגעגרייט אַ פאַר פוד פּרות אויף חמשה-עשר.

— טייטלען...

— פייגען...

— פייגען, וועט ער קריגען!

— ער וועט קריגען פייגען!

(דאָ רוקען אונטער צוויי בערדיגע יודען, פאַרשטעהער פון ביידע קעמפענדע צדדים, איינער אונטער דעם צווייטענס נאָז, עפּיס אַזאַ מין פּרי, וואָס וואַקסט נישט אין קיין שום לאַנד און ביי קיין שום קלימאַט).

— וואָס דען? אַז יענער איז קרוב למלכות!

גרויס ערפאָלג האָט געהאַט איינער וואָס איז געפאָהרען צוזאַמען מיט „איהם" אַליין. מ'האָט'ן אַריינגענומען אין דער מיט און ר'האָט דערציילט דאָס „ער" איז געווען זעהר אויפגעלייגט און פריילעך. קומט צו גיין אַ צווייטער און זאָגט: ס'איז לא דבים ולא יער: ער האָט'ן געזעהען ביי די באַהן, דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט, אַפילו דער צילינדער האָט אויך שוין אָנגעוואנירען דעם גלאַנץ.

ס'פעהלט אויך נישט אַפילו דער טאַטע מיט'ן זוהן. דער פאָטער אַ נידריג קרעמפּע יודעל מיט אַ בלאַנד-גרויליך בערדעל און אַ קול ווי אַ גרעגער, וואָס די ווערטער וואָס געהען איהם אַרויס פון מויל, קומען אויס, ווי איינס וואָלט דאָס צווייטען נאָכגעיאָגט און געשטשיגעט זיך — „אַ פייערדיגער אָנהענגער און בעל-יועץ פון „איהם". דער זוהן דאַגעגען אַ בעבריל'טער, קורץ געקליידעטער יונגערמאַן איז גאָר זיינער אַ געגנער.

זיי האָבען צוזאַמענגעלעבט אין איין חדר, צוזאַמען געריטען אויף איין קאָזע. היינט רייט יענער אויף די שטאָדט און ער מוז זיך מוטשען צו ליעב פּרנסה. און ווען דער טאַטע מיטן זוהן קומען זיך צוזאַמען קריגט מען זיך און דער זוהן האָט פּעטש ווי האָגעל, היינט דרעהט זיך אַרום דער טאַטע אויף איין טראַטואַר, שעלט און פליכט די געגנער, העצט, שיסט, זעצט אין קרימינאַל די גאַנצע שטאָדט בעלי-בתים און קומט אַריין אין אַזאַ געוואַלדיגען התלהבות, אַז ער פערגעסט זיך אַפילו ווי ד'האַלט, פערגאַלאָפּירט זיך און פערשיקט אַ פּאָר טויזענד יודען אויש קיין... סיביר!

דער זוהן שפּאַצירט אויפ'ן צווייטען טראַטואַר, הויבט כסדר די אויגען צום הימעל און רופט אויס פּאַטעטיש: רבוש"ע, דער טאַטע זאָל גאָר נישט דערפרעהט ווערען!

די שפּאַנונג ווערט וואָס אַ מאָל גרעסער און שטאַרקער. איבערהויפּט קאָן מען די שטימונג בעמערקען ביי דעם הויז פון די גמינע. דאָס הויז איז פּשוט געפּאַקט און פערשפּאַרט פון אַ לעבעדיגע באַריקאַדע פון מענשען. דאָרט קאָכט עס און רויעט, ווי אין אַ מיהל. ענדליך די ידיעה איז געקומען! ברוך און זרח, צוויי ברודער, וואָס מ'רופט זיי באַבטשינסקי און דאָבטשינסקי, חאָטש אין געגענזאַץ צו גאָגאָל'ס העלדען זענען זיי לגמרי נישט איינשטימיג אין דעם ענין-ברוך איז „זיינער" אַ שטאַרקער חסיד און זרח דאַגעגען — אַ מתנגד — לאָזען זיך גראָם צוזאַמען פון די כטיגען אין דעם מבול מענשען אַריין. ברוך סאָפּעט און קייכט קוים אַרויס: מז"ט! ר'בלייבט ווייטער! ר'האָט געוואונען! און טאַקע תוך כדי דבור שרייט זרח: מז"ט! ר'איז אויס! ר'האָט פערשפּילט!

דער ים מענשען טהוט זיך אַ וויג. צוויי באַוואַרניקעס — טיש זיצער'ס אין זייערע לייב-מענשען — קושען זיך פאַר גרויס שמחה. דאַגעגען דער ריזיגער עולם, וואָס בעשטעהט גרעסטענטייל'ס פון געגנער — פרעהט זיך אייך און דריקט אויס די שמחה אויף פערשידענע אופנים.

די געלאַסענע און מעסיגערע בעלי-בתים, נעמען בעטראַכטען און בעקלערען די דעציזיע, וועלכע ווייזט אויס עפּיס נישט צו זיין אַזוי גלאַטיג. איינער וואָס ר'שמ'ט פאַר אַ פּאַציפיסט, נעמט זיי מסביר זיין דעם ענין בדרך משל: אַ קליינשטעטלדיגער יוד איז אַ מאָל געפאָהרען קיין וואַרשע מיט אַן אַלטע באָבע אויף אַ אָפּעראַציע. די אָפּעראַציע איז געמאַכט געוואָרען דורך גרויסע מומחים און ז'איז טאַקי געלונגען, נישט מעהר די אַלטע באָבע נעבעך איז געבליבען אויפ'ן מעסער.

נעמט זיך דער יוד ברעכען דעם מח, ווי אַזוי גוט מען דאָס אַהיים די ידיעה. אַז די ווייבער זאָלען דאָרט נישט חלילה פאַלען חלשות. ער קלערט און קלערט און ענדליך זעצט ער אויף אַזאַ מין טעלעגראַמע.

Babcia lepiej, jutro pogrzeb

(דאָס הייסט, חאָטש נישט ע"פּי גראַמאַטיק — דער באָבען איז בעסער, מאָרגען איז די לויה).

* * *

צומאָרגענס אין דער פריה, טרעפען זיך צוויי חסידים פון בעוואוסטען „רעליגיעזען - פראָנט", הלאָדעק און פּטאַשעק, וואָס האָבען דעמאָלס אויף דעם גרויסען היסטאָרישען מיטינג אין „קאָרסאָ" פערנומען דעם טאַמע אויבענאָן און איינער פרעגט דעם צווייטען:

Co słychać z rabinem?

Rabin mortus!

פאָלגט די תשובה.

ג. לי' וידע.

נישט. דאָס וואָלט מען בעטראַכט פאַר טאַקטלאָז און געגען דעם פאָרגעשריטענעם בעגריף וועגען אַזעלכע זאַכען.

פאַרוואָס האָט די פרוי נישט געוואָלט מען זאָל וויסען ווער דעם קינד'ס פאָטער איז? אויף דער פראַגע האָט דער דערמאָנטער ציוניסט געענטפערט: אפשר איז זי נישט געווען צוגעגרייט צו ווערען זיין פרוי, וואָרשיינליך איז ער איהר נישט געפעלען געוואָרען און זי האָט זיך מיט איהם נישט געוואָלט פערבינדען. און אפשר זענען דערביי געווען איינצעלהייטען פון אַנ' אַנדער כאַראַקטער, פיללייכט האָט עמיצער פון די חבר'טעס, אָדער חברים געוואוסט, וואָס צווישען זיי איז פאָרגעקומען. און פיללייכט קיינער נישט.

— איז מעגליך, אַז אַ פרוי זאָל ווערען מוטער, און אַליין ניט וויסען ווער דער פאָטער איז? — האָב איך געפרעגט ביי אַנ'אַנדערען, וועלכער איז גוט בעקאַנט מיט די קבוצות.

— דאָס קען אויך טרעפען אָבער נישט אָפט, — האָט ער געענטפערט — עס האָט אָפט פּאַסירט, אַז צוויי יונגע לייט האָבען אַרויסגעוויזען ליבע צו דעם זעלבען קינד, זיך געשפּילט מיט איהם געצערטעלט איהם, און מען האָט געגלויבט, אַז נישט זיי, נישט די מוטער קען בעשטימען, ווער פון זיי עס איז דער פאָטער, אָפיציעל האָט איינער פון זיי געטראָגען דעם נאָמען פון דער פרוי'ס מאַן און פון דעם קינד'ס פאָטער. דעם אמת האָט מען נישט געוואוסט, און מען האָט קיין קשיות נישט געפרעגט.

מען קען אויך נישט לייקענען, אַז אין געוויסע פון די פּאַלעסטינער קבוצות האָט די פרייע ליבע אויף געוויסע צייט אָנגענומען ספּעציעל „פרייע" פאָרמען, מען איז אַרויס פון די גרעניץ. אָבער די מאַיאָריטעט פון די קבוצה-ציוניסטען פיהרט זיך אָנשטענדיג. די מענער וואָלטען אפשר געווען מעהר געניייגט אַראָבצוואַרפען פון זיך יעדען יאָך פון צוריקגעהאַלטענקייט. די פרויען אָבער, פאַר ווייל די רעזולטאַטען זענען ערנסטערע, זענען מייסטענס מאָראַליש ציכטיק.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

העכסטער אדמיניסטראטיווער טריבונאל גע'פסק'ענט נייע וואהלען אויף א רב.

פאריגען פרייטאג האט דער העכס־טער אדמיניסטראטיווער טריבונאל אין ווארשא ארויסגעטראגען דעם אורטהייל אויף ה' קעסטענבערג'ס אנקלאגע גע־גען מיניסטעריום פאר רעליגעזע ענינים, וואס האט אין זיינער צייט אויפ'ן וואונש פון דער קהלה פעראָרדענט נייע וואהלען אויף א רב אין רא־דאם.

אלע טענות און דאקומענטען, וואס ה' קעסטענבערג האט פארגעשטעלט מיט'ן ציעל צו בעווייזען, אז ער פער־נעמט געזעצליך דעם כסא רבנות אין ראדאם — האט דער טריבונאל אנער־קענט פאר נישט גילטיג, און ארויסגע־געבען זיין אורטהייל, אז קיין שום נאמינאציעס און אלערארט נישט אפיצ־יעלע טראקטאטען אדער רבנות-אכמא־כען האבען קיין שום יורידישען גרונד נישט. נאר כדי צו ווערען בעשטימט אלס רב, האט דער טריבונאל גע'פסק'־ענט, מוז דער רב זיך שטיצען אויפ'ן ווילען פון דער מעהרהייט אין שטאדט און דאס איז נאר מעגליך דורך אפיצ־יעלע וואהלען.

בנוגע די צווייטע קעסטענבערג'ס אנקלאגע געגען זעלבען מיניסטעריום, וואס האט אבגעשטעלט אין זיין טהע־טיגקייט, האט דער טריבונאל אנערקענט אלס בעגרינדעטע, אז דאס מיניסטער־יום האט אונגעזעצליך קעסטענבערג'ן אבגעשטעלט און דעריבער ערפילט ער ביז דעם דורכפיהרען פון די וואהלען די אמטליכע פונקציעס פון א רב.

אין צוזאמענהאנג מיט דער נייער געשאפענער וואהל-סיטואציע הערשען אין שטאדט פערשידענע שטימונגען. ס'ווערען ארויסגעזאגט פערשידענע מיינונגען און פראיעקטען. אזוי למשל, איז פארהאן א פראיעקט, אז אויפנע־מען זאל מען א רב נישט אויף שטענ־דיג, נאר אויף א בעשטימטע צאהל יאה־רען, מאקסימום ביז 5 יאהר. א סך זאגען זיך ארויס געגען אויפנעמען א נייעם רב, און זענען דערפאר מ'זאל אויפנעהמען בלויז א גוטען מורה הוראה, וואס בעזיצט גלענצענדע קוואליפיקאצ־יעס און איז אנערקענט אלס רבנישער אויטאריטעט—אויפן ארט פון א ראש בית דין אין ראבינאט.

גרויסע בעריכט'ס-פערזאמלונג אין האנדווערקער-קלוב

דעם פערגאנגענעם זונטאג איז אין האנד.-קלוב אבגעהאלטען געווארען א גרויסע בעריכט'ס-פערזאמלונג, אויף וועלכער עס זענען אנוועזענד געוועזען איבער 200 מיטגלידער. די פערזאמלונג איז פארגעקומען אונטער דער פארזיץ פון ה' ל. ברילאנט און נאכדעם, ווי דער סעקרעטאר גיעט אב א בעריכט פון פערגאנגענעם יאהר, ה' ווייגנארט וועגען דער טהעטיגקייט פון דער קול־טור קאמיסיע, און די רעדעס פון די ה"ה מאנישעווסקי, איידעלבוים, ראט־בלאט און פייגענבוים — קומען צום ווארט די האנדווערקער - ראטמענער. דער ערשטער רעדט ראטמאן, ה' קאט־ליאר, וועלכער גיט אב א אויספיהרלי־כען בעריכט וועגען זייער טהעטינקייט אין שטאדט-ראט. פון זיין בעריכט ווייזט זיך ארויס, אז דעם גרעסטען טהייל שטייערען צאהלט די יודישע בעפעלקערונג און זי געניסט אמווי־ניגסטען, כמעט ווי גארנישט. ראטמאן ה' ל. בריליאנט רעדט ארום ברייטער די טהעטיגקייט פון דער ראטמענער— קאלא און שטעלט פעסט, דאס די קא־לא רעאגירט כמעט גארנישט אויף די ספעציפישע יודישע נויטען.

די ה"ה בליכער און י. פייגענבוים ווייזען אן אויף די גרויסע עולות, וואס דאס מאגיסטראט בעגעהט קעגען די יודישע בעפעלקערונג. ה' פייגענבוים ווייזט אן, אז דאס מאגיסטראט איז מיט'ן ספעציעלען קאנאליזאציע-שטייער בעגאנגען א גרויסע עולה קעגען דער ארימער בעפעלקערונג, דערפיט וואס דאס מאגיסטראט האט בעשטימט צו 6 זלאטעס אויף א קאפ. ס'וועט אויסקו־מען, למשל, א ארימער בעל מלאכה, אדער קליינהענדלער וועט דארפען צאהלען צו 50 זלאטעס דורכשניטליך. ה' פייגענבוים מאכט אויך אויפמערק־זאם אויף דער ווירטשאפט און די שטאדטישע פאוושעכנע שולען און פרענט מיט וואס פאר א רעכט נעמט מען ביי די קינדער געלד אויף פער־שידענע נעבען זאכען.

צוליב דער שפעטער צייט איז די צווייטע העלפט פון דער פערזאמלונג

אבגעלעגט געווארען אויף זונטאג דעם טען די האנדווערקער-דאזארעס און 7 לוטי. דאן וועלען אבגעגעבען בעריכ- ראטמענער פון דער קהלה.

זיצונג פון קהלה—ראט.

עהערגעכטען, מיטוואך, איז אין דער גמינע פארגעקומען א זיצונג פון קהלה־ראט. אויפ'ן טאג-ארדנונג זענען גע־שטאנען פאלגענדע פראגען צו בע־טראכטען: 1) רעכנונג'ס בעריכטען פון דער גמינע-פערוואלטונג אויפ'ן יאהר 1925. 2) בעשטעטיגען די ביודזשעט-הוצ־אות, וואס זענען געמאכט געווארען דורך דער גמינע-פערוואלטונג אויפ'ן יאהר 1925. 3) פארשלאג פון דער פער־וואלטונג וועגען ארויסגעבען א קאנ־קורס אויף א רב פאר ראדאם. 4) פרייע פארשלאגען.

אויספיהרליכע פרטים פון דער זי־צונג—אין נעכסטען נומער פון אונזער צייטונג.

קאנצערט אווענד פון בעריהמטען חזן העלפאנד אין ראדאם.

קומענדיגען דינסטאג וועט אין טע־אטער „ראזמאיטאשטשי" אויפטרעטען דער וועלט בעריהמטער מנגן און אוי־בערקאנטאר פון דער ווארשעווער טלא־מאצקער סינאגאגע, ה' העלפאנד, וועל־כער וועט אויסזינגען הערליכע תפילות, סינאגאגאלע נגונים, ווי אויך אריעס פון קלאסישען אפערען - רעפערטואר.

ס'איז כדאי צו דערמאנען, אז די הכנסה פון קאנצערט געהט לטובת דער געזעלשאפט „עזרה' און דערפאר פער־דינט בעזונדערס דער קאנצערט וואָ־רום אונטערגעשטיצט צו ווערען פון דער גאנצע יודישע בעפעלקערונג. וועלכע וועט האבענדיג די געלעגענהייט צו הערען איינעם פון די גרעסטע יו־דישע זינגער, גלייכצייטיג שטיצען און צו-הילף קומען דער געז. „עזרה" וואס לינדערט די נויט פון פיעל, זעהר פיל נויטבעדערפטיגע אין דער היינטיגער טרויריגער צייט.

לעצטע פארשטעלונגען אין יודישען טעאטער.

די יודישע טרופע אין ראדאם שפילט די טעג שוין איהרע לעצטע געזעגע־נונג'ס-פארשטעלונגען. קומענדיגען זונ־טאג ווערט דורך דער טרופע אויפגע־פיהרט „די נייע רומענישע חתונה" וועלכע וועט בעזונדערס זיין אינטערע־סאנט דערמיט, וואס די ראליען וועלען דאס מאהל איבערגעביטען ווערען, נישט לויט דעם שטענדיגען סדר.

רעפעראט פון ד"ר פאמראק.

די קולטור-קאמיסיע ביים האנד.-קלוב ארדענט איין שבת צו-נאכט א רעפע־ראט פון ד"ר פאמראק א. ד. ט, דער „קאמפף קעגען טובערקולאז" דער רע־פעראט וועט אילוסטרירט ווערען מיט ליכט-בילדער, און וועט זיין איינער פון א גאנצען ציקל פארלעזונגען איבער היגיענע, וואס ד"ר פאמראק וועט פון צייט צו צייט בעהאנדלען.

טאנץ-אווענדען.

קומענדיגען שבת צו נאכט ווערט אין די זאהלען פון האטעל איירא־פעיסקי איינגעאָרדענט דורך דעם ספארט קלוב „השחר" א טאנץ אווענד מיט א קאנקורס פאר די בעסטע טענץ און אונערווארטעטע סורפריזען.

דעם זעלבען שבת-צו-נאכט ארדענט אויך איין א טאנץ אווענד מיט פיעל אטראקציעס דער „שומר הצעיר" אין לאקאל פון „צעירי ציון" (לובעלסקא 27).

פון יוד. בעקער-מייסטער פאריין

דער יודישע בעקער-מייסטער פער־איין אין ראדאם האט בעשטימט, אז דער פרייז פון ברויט ערשטער גאטו־נעק זאל זיין נישט מעהר ווי 36 גרא־שען א קילא, און אז די בעקער, וועל־כע וועלען פערלאנגען טייערער, זאלען צו געצויגען ווערען צו פאראנטוואָרט־ליכקייט.

קעלצער אבטיילונג.

חיים זיעלאני.

ארגאניזאציע אדער ליקווידאציע.

ס'איז שוין פארביי א צייט, א ערך פון 5 יאהר, ווי די ציוניסטישע ארגאניזאציע אין קעלץ האט אויפגעהערט צו זיין מעטיג, אדער בעסער געזאגט: ווי די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט פערלוירען כמעט איהר גאנצע השפעה אויפ'ן נאציאנאלען, פאליטישען, קולטורעלען לעבען א. אז. וו. נישט רעדענדיג שוין פון די ממשות'דיגע ארץ-ישראל-ארבייט ווי: „קרן היסוד", „קרן קימת", פאלעסטינא-אמט א. ד. ג. וועלכע זיינען א דאנק די צושפליטערטקייט פון דער ארגאניזאציע זעהר פערנאכלעסיגט געווארען און די סומען, וועלכע זיינען געזאמעלט געווארען פאר די אויבענדערמאנטע 2 קרנות זיינען געקומען צו דער נידריגסטער מדרגה אין פערגלייך צו אנדערע שטעדט און שטעדטלעך אין פוילען. כ'וויל איצט אויך נישט ספעציעל בעריהרען דעם סיסטעם פון „איש כל הישר בעיניו יעשה"... וועלכער הערשט ביי די פעראנטווארטליכסטע ציונים, וועלכע זיינען פערטרעטען אין די פערשידענע אינסטיטוציעס ווי: קהלה, שטאדט-ראט, האנדווערקער-פעראיינען, קאאפעראטיווע אינסטיטוציעס א. אז. וו. נישט רעכענדיג זיך בכלל מיט די זייערע דורכ'ן ציוניסטישען קאמיטעט געגעבענע דירעקטיוען און נישט האבענדיג דעם מינדעסטען אינטערעס צו פערטיידיגען די ציוניסטישע פאסטולאטען, עכער לכל הפחות דעם ציוניסטישען פרעסטיזש, נאר פיהרען א מה יפית פאליטיק, נושא חן צו זיין ביי פערשידענע גרופירונגען, שאדענדיג דערמיט פיעל מאהל די ציוניסטישע אינטערעסען.

דאס איז א קאפיטעל פאר זיך און צו דעם וועל איך זיך בעזונדער אומקערען. ס'איז שוין מגילא א קלארע זאך, אז ביי אזא צובראכענהייט איז נישט געווען קיין שום רייד וועגען ריין ארגאניזאציאנעלע ארבייט. ס'איז אינגאנצען פערגעסען געווארען דער „מס המפקיד" פארן צ. ק. און פאר דער ארטיגער ארגאניזאציע, די צירקולארען פון די צ. ק. זיינען פערנוצט געווארען צו פערשידענע הויז-צוועקען... איידער פאר דער ארגאניזאציע און אפילו דער „עיקר שבעיקרים" פון דער ציוניסטישער ארבייט, דער „שקל" איז אויך איינגענומען געווארען ביי די קעלצער ציוניסטען מיט עפעס א מין בעזונדערער קאלטקייט, ווייל אין פערלויף פון די אויבען דערמאנטע 5 יאהר, אויב ס'איז יא שוין ווען ס'איז א מאהל געלונגען צונויפצורופען א ציוניסטישע זיצונג, איז קיינער נישט געקומען, מאטיווירענדיג דערמיט „א הא! אודאי שקלים צו פערקויפען" א. ד. ג. די סיבות פון אט דער גאנצער פאראליזירטער ארבייט האט מען אנגעוויזען זיינען צוליב דעם, וואס די ציוניסטישע ארגאניזאציע האט נישט געהאט קיין אייגען לאקאל. די ציונים האבען זיך נישט געהאט וואו זיך צו קאנצענטרירען און מ'איז געווען מעהר ווי זיכער, אז מיטן ערשטען מאמענט, ווי נאר די ציוניסטישע ארגאניזאציע וועט בעקומען א וואוינונג, וועט די ארבייט רעארגאניזירט ווערען און ס'וועט זיך אנהויבען א טיעף פערצווייגטע ציוניסטישע ארבייט, ווי ס'פאסט פאר דער שטאדט קעלץ.

ענדליך נאך א לאנג זוכעניש האט די ציוניסטישע ארגאניזאציע שוין א אייגען לאקאל, חאטש שותפות מיט'ן „קרן קימת", אבער פארט אייגען, ס'איז שוין פארביי א צייט פון 4 חדשים, זייט ס'איז אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג אויסגעוועהלט געווארען א ציוניסטישער קאמיטעט, וועלכע, האט שוין דאס מאהל געזאלט זיין פעראנטווארטליך פאר דער גאנצער ארבייט. וואך, ביי וואך ווערען אבגעהאלטען מכ'לומר'שט קאמיטעט-זיצונגען אויפ'ן פארלאמענטארישען שטייגער מיט פארשרייבען זיך צום ווארט, א ארמעלע בעמערקונגען א. אז. וו. און קיין ממשות' זעהט מען ווייטער נישט, אפילו דער סעקרעטאריאט, וועלכער איז דער טאנגעבער פון יעדער אינסטיטוציע איז נאך ביז'ן היינטיגען טאג נישט ארגאניזירט. ס'האלט דאביי, אז גוטע פעראנטווארטליכע פארטיי-חברים, קאמיטעט-מיטגלידער זאגען זיך אב פון צו בעצאהלען דעם חודש-אבצאהל פאר דער ארגאניזאציע און דער עיקר, מ'האט געווארפען די גאנצע ארבייט אויף עטליכע פערזאנען קוים 2—3 און ביי יעדער געלעגענהייט ווייזען אונז די ציונים אן אויף דעם פארז. פון דער ארגאניזאציע אויפ'ן ד"ר שאטען, אדער אויפ'ן סעקרעטאר, וועלכע זיינען אליין הילפלאז.

די טאקטיק און פיהרונג מוז זאפארט געענדערט ווערען, גרויסע פעראנטווארטליכע אויפגאבען האט די ציוניסטישע ארגאניזאציע אין איצטיגען מאמענט. גרויס, זעהר גרויס זיינען די אויפגאבען, וואס דער 14 קאנגרעס האט אויף אונז ארויפגעלייגט, מיר שטייען איצט ערב דעם צווייטען אלפוילישען ציוניסטישען צוזאמענפאהר, וועלכער ווערט צוזאמענגערופען אין א שווערע עקאנאמישער שעה פאר'ן פוילישען יודענטום, און אויף וועלכען ס'דארפען פעסטגעשטעלט ווערען די מיטלען, ווי אזוי צו שטארקען די ארגאניזאציע, וועלכער איז לעצטענס צוליב דעם שרעקליכען עקאנאמישען מצב אבגעשוואכט געווארען א. אז. וו.

מיר ווידער דא אין קעלץ שטייען פאר דעם נייעם קאמפיין פאר'ן „קרן-היסוד", וועלכער מוז געקרוינט ווערען מיט ערפאלג. די ארבייט פון „קרן—קימת" מוז פארשטארקט ווערען, דען

מייז...

(וועגען אונזער צייטונג)

פון דער שיפער פינסטערניש שלייכען זיי זיך ארויס, און איבעראל כאפען זיי זיך אריין די מייז. זיי איז קיין אונטערשיד נישט, צי זיי באקומען זיך אריין אין א שאנק פון וויידענע קליידער, אדער אין קוך, וואו עס ליגט ערגיץ אין א ווינקעל א אבגענאגטער ביין, אדער גאר צי זיי כאפען זיך אריין אין א ביבליאטעק, וואו זיי בעפאלען א לעדערנעם רוקען פון א שעהן פראכט-געבונדען בוך. אלץ האבען זיי ליעב צו צוגריזשען, און צו צובייסען, — נאר צו פארניכטען, דאס איז זייער פראגראם, מיט אזעלכע אינסטינקטען זיינען זיי שוין געבוירען געווארען, און האבען מיר נאך ווייניג די קעלצער מייז, האבען זיי זיך אזש פון ראדאם דא אהער פערשלעפט, און שפרינגען דא ארום אויף אלע מיסט-קאסטען'ס, איבעראל שטעקען זיי אריין זייערע מייזישע נעזלעך, און ווי זיי זעהן נור ערגיץ אין א יאמע ליגט פערשטעקט א מייזעל, אזוי נעמען זיי עס באלד אין דער חברה אריין:— קומט!— רופען זיי אויס, איהר דארפט נאר שארפע ציינדלעך האבען, צו גריזשען איז דא גענוג און גענוג...

איך מיין א קעגען דאס „ראדאמער-קעלצער לעבען", וואס ערשיינט שוין באלד א האלב יאהר, און ווי נאר די צייטונג האט אנגעהויבען צו ערשיינען האבען זיך באלד געפונען מייז, וועלכע האבען איהר גענומען ארומגריזשען. זיי האבען, א פנים, נישט געקענט פערטראגען דאס ביסעלע ליכט, וואס האט גענומען צו זיי אין די לעכער אריינדרינגען, וואו זיי זיינען געווען יאהרען, יאהרען לאנג פערשטעקט דארט, און אנגעפיהרט זייערע שטיקלעך, נאפישטשעט מיט זייערע מייזישע שטימעלעך, און געוואלט, אז אלע זאלען מיינען, אז דאס טרילען גאר קאנאריקלעך, אדער פויגעלעך... און פאר דעם ביסעלע ליכט האבען זיי טאקי אנגעהויבען מורא קריגען מען זאל נישט דערקענען זייערע מייזישע מארדעלעך... און אנגעהויבען דורך פערשידענע מיטלען די צייטונג אונטערצוגריזשען און זיי האבען טאקי באלד געפונען. מען האט זיך אנגעהויבען אבזאגען פון נעמען דער צייטונג — און גראדע מענשען, וואס זיינען גאנצע כלל-טהוער און ווילען מען זאל שרייבען און רעדען וועגען זיי, און ווען חלילה מען דערמאנט נישט א מאל זיין נאמען, וואו ער איז געווען יושב ראש, פערדריסט עס איהם. איך מיין טאקי איינעם—כ'וויל זיין נאמען נישט דערמאנען. א גאנצער „מאכער" אין האנדווערקער, וואו ער אליין רעדט יודיש, איז זיך מוסר נפש פאר יודיש און דארף זעהן, אז אלע אנדערע זאלען אונטערשטיצען א שטאדטישע פרעסע. שיקט ער אונז גאר צו א צעטעלע (געשריבען אויף פויליש) אז מען זאל איהם מעהר די צייטונג נישט צו שיקען, טראץ דעם, וואס די צייטונג דרוקט אפשר אויפרופען פון. און צו די האנדווערקער, כ'פערשטעה ער פיהלט זיך א וודאי בעליידיגט, וואס מען האט איהם נישט אריינגענומען אלס רעדאקציאנס-מיטגליד, אדער מען האט איהם געדארפט פרעגען עצות, ווי דרוקען, וואס דרוקען, זיי אויך נאך איינעם א היגען דאקטאר, „א גאנצער כלל טהוער", [illegible] וועלכען

פּאַלעסטינא אַמט מוז רעאָרגאַניזירט ווערען די „תרבות-ארבייט" מוז געפּלעגט ווערען, די פּאָליטישע ארבייט מוז אָבגעהיטען ווערען. דער קרייז—קאָמיטעט מוז ארגאַניזירט ווערען, די צוויניסטישע יוגענד אָרגאַניזאַציע מוז פערגרעסערט ווערען און פאַר נאָך א צאָלכע אויפגאַבען שטייען מיר, און דער עיקר, אַז די צוויניסטישע אָרגאַניזאַציע מוז וואָס שנעלער פארצווייגט ווערען און דאָס אַלעס איז נאָר אָבהענגיג אויב די הונדערט פּראָצענטיגע פּאַרטיי־חברים וועלען זיין מעהר דיסציפּלינירט, און אויב איהר ווילט זיך נישט אונטערוואַרפען דעם פּאַרטיי דיסציפּלין. אַפּ וועלענדיג צי נישט פרעגט זיך די פראַגע: אָרגאַניזאַציע אָדער ליקווידאַציע?

לעאָן ווינער, דער לעצטער האָט אַקאָמפּאַנירט אויף קלאַוויר, זיין שפּילען איז געווען צאַרט און טובטועל, ה' גאָלדפאַרב האָט געשפּילט אויף ווילאָנטשעל, זיין שפּילען איז נישט געווען וואָס צו טאַדלען, בעזונדער שעהן איז געווען ה' גרינגראס אויף פידעל מיט זיין „פּרעלידיום און אללעגראָ" פון קרייזלער, ווי אויך די שפּאַנישע טענצער סאַראַסאַטע, עס איז אויך יוערט צו דערמאָנען די פרוי און מאָן זימנאַוואַדא, וועלכע גיבען זיך די מיה און אָרדענען שטענדיג איין א זעלכע אָוועַנדען, וועלכע ברענגען יעדער'ס מאָהל שעהנע הכנסה לטובת דעם בית-יתומים.

יודישע גבורים אין קעלץ.

דעם פערגאַנגענעם זונטאָג איז אין טעאַטער פּאַלסקי פאָרגעקומען א פאָרשטעלונג פון צוויי יודישע גבורים, האַרי פוקס, און אַ. פּירפּאַ, ביידע לאָדזער, דער ערשטער איז אַ מיטגליד און לעהרער פון לאָדזער טורן אין ספּאָרט פעראיין „בר-כוכבא". ער בעווייזט אויסערגעוועהנליכע גבורות אין הייבען די שווערסטע געוויכטער, דער צווייטער אַ. פּירפּאַ איז א שוואָגער פון דעם נישט לאַנג פערשטאָרבענעם זישע ברייטבארד, וועלכער בעזיצט א אויסערגעוועהנליכען כח און רייסען גיראַבע קייטען מיט די ציינער און אַ דורכלעכערען מיט דער האַנד נעגעל אין די דיקסטע ברעטער. ער בייגט אויך מיט דער האנד די דיקסטע שטאַבעס אייזען און מאכט פערשידענע מאָנאָגראַמען, אַ. פּירפּא ווייזט אויך, ווי אַזוי זישע ברייטבארט האָט געפּינען דעם טוידט ביים אריינקלאַפּען זיך אַ נאָגעל אין פיס אַריין

דעם שבת צו-נאַכט'ס קומט פאָר די לעצטע פאָרשטעלונג, וואו די ביידע גבורים טרעטען אַרויס מיט זעהר אַ רייכען פּראָגראַם און עס אָיז צו האָפען, אַז דאָס יודישע פּובליקום וועט אויסנוצען די געלעגענהייט און בעזוכען די פאָרשטעלונג, וועלכער פערשפּרעכט צו זיין זעהר אינטערעסאַנט.

פון בית-יתומים אָוועַנד.

דעם פערגאַנגענעם שבת צו-נאַכט'ס איז אין לאָקאַל פון גימנאַזיום וואָלמאַנאָוואַ פאָרגעקומען א שווארצע-קאַוועאָוועַנד לטובת דעם היגען בית-יתומים, דער גאַנצער אָוועַנד האָט זיך מאַטעריעל זעהר גוט איינגעגעבען. א חוץ דעם האָט זיך דער עולם זעהר גוט געוויילט, ווייל דער אָוועַנד איז געווען פערזעהן מיט זעהר א שעהנעם פּראָגראַם, ווייל אויסער די מוזיק וואָס האָט געשפּילט די גאַנצע צייט איז אויך אויסגעפיהרט געוואָרען א גאַנצע רייהע מוזיקאַלישע נומערען דורך די הערען לעאָפּאָלד גרינגראָס, ל. גאָלדפאַרב און

אונזער צייטונג גיט אָב יעדערע וואָך לאָנג, לאַנגע בעריכטען וועגען די גרויסע פערדינסטען פון דעם דאָזיגען כלל-טהוער און וואס ער טהוט אלץ אויף פאַר דער און דער אינסטיטוציע, און ווען די דאָזיגע אינסטיטוציע גיט שוין יאָ אַ מאהל אַנ'אַנאָנס אין אונזער צייטונג, ווייל זי אויך נייטט בעצאָלען וואס עס קומט, און דער זעלבער דאָקטאָר—געפינט אויך נישט פאַר נויטיג צו העלפען די צייטונג. פון דעם לעצטען האָב איך אפילו יא געהערט, אַז עס פערדריסט איהם, וואס די צייטונג האט אַ מאָהל וועגען איהם געשריבען און אנגעוויזען, אַז פאַרלעזונגען וועגען זויג-קינדער דאַרפען פאר דער ברייטער יודישער מאַסע, נישט געהאַלטען ווערען אויף פּויליש, נאָר אויף יודיש, מיר זענען טאַקי בעגאַנגען א גרויסע עולה, אָבער אַזעלכע עולות וועלען מיר כסדר באַגעהן, ווי לאַנג די צייטונג וועט נור עקזיסטירען דאָס איז טאַקי אונזער גאַנצער ציעל...

ביי אונז אין רעדאַקציע ליגט אויך א בריף פון א גרופּע קעלצער חלוצים, וועלכע בעקלאָגען זיך, וואס מען האט זייערס א קאָמוניקאַט נישט געדרוקט כ'וויל דא וועגען דעם גאָר נישט רעדען, צי זיי האבען יאָ רעכט, אָדער נישט, אבער ווי קומט עס צו בויקאָטירען און אָנרעדען אַנדערע, אז זיי זאָלען די צייטונג נישט לייענען.

נישט קשה, איהר מייזעלעך-פון די בעהאַלטענסטע ווינקעלעך וועלען מיר אייך אַרויסבעקומען און אלע ווייזען אייערע נארישע מייזישע פנימלעך.

שור—ץ.

קעלץ דעם 26 1|2

צו די געעהרטע הערען דאָקטוירים:

ד"ר י. לעווינזאָן, ד"ר י. שאַטץ, ד"ר י. פלעשלער, ד"ר י. תאַטינער, ד"ר ה. קרויזע און ד"ר ס. זילבערשלאַק.

אין קעלץ.

(אָנ'ענטפער)

אויף דעם אָפענעם בריעף אין „ראדאמער-קעלצער לעבען (№ 5) פון 29|1 ד. י. ערלויב איך מיר קודם כל אייך, געעהרטע הערען דאקטוירים, צו בעמערקען, אז אין די היינטיגע אלגעמיינע קריטישע לאַגע, ווען ניין צעהנטל ווארשטאטען פון האַנדווערקער שטעהען שוין לאַנג אָהן ארבייט און אויך אלע קליינהענדלער האבען שוין דורך די צייט אויפגעגעסען זייער גאַנץ האָב און פערמעגען — וואלט אייערע פילאַנטראָפּישע טעטיגקייט, וואָס בעגניגענט זיך נור בלויז מיט אָפיציעלע קבצנים און פּראָפעסיאָנעלע שנאָרער, נישט געקענט צופריעדען שטעלען די יודישע בעפעלקערונג און ערפילען די אויפגאבע פון א אינסטיטוציע מיט אַזאַ פילאַנטראָפּיש—געזעלשאַפטליכען כאראקטער, ווי ס'איז דער „לינת הצדק" אין קעלץ.

אויפען וואונש פון דריי נאכאנאנדער פאָרגעקומען אַלגעמיינע פערזאמלונג פון מיטגלידער אין „לינת הצדק", וואָס בנוגע די צאהלרייכקייט פון די פערזאַמעלטע האט נאך קיין שום אנדערע אַלגעמיינע פערזאמלונג אין די לעצטע יאהרען אַזא צאהל נישט עררייכט — איז די פערוואלטונג פון דער דערמאהנטער געזעלשאַפט צוגעטרעטען צו דער ארבייט פון שאפען אַנ'אמבולאַטאריום, וואס זאל געבען די ברייטסטע שיכטען פון דער פעראָרימטער בעפעלקערונג די מעגליכקייט צו געניסען בחינם און נעגען א קליינעם אבצאהל פון מעדיצינישע הילף, און אייך, הערערן דאקטוירים, צו דערנעהנטערען צו דער בעפעלקערונג אום צו בעשאפען א ענגערען קאָנטאַקט צווישען אייך און די ברייטערע מאַסען, און מיטארבייטען צוזאמען אויפן געביעט פון היגיענישע און פאלקס געזונד אין וועלכן עס נויטיגט זיך זעהר די היגע יודישע בעפעלקערונג

דער ד"ר פעלץ האט אונז אויף דער אַלגעמיינע פערזאַמלונג געמאָלדען, אַז די פערוואַלטונג פון קעלצער אָבטיילונג פון דאָקטוירים-פעראיין האָט אריינגעטראָגען א פאָרשלאָג אויסצושליסען איהם און דעם ד"ר שפרום פון דאָקטוירים פעראיין, צוליב זייער דאָקטוירישע ארבייט אין „לינת-הצדק". מיר ווייסען אז די קעלצער אָבטיילונג פון דאָקטוירים-פעראיין האט דעם בעשלוס אָנגענומען ווייל צוליב זייערע נאציאָנאַל פּאָליטישע טעמים, זענען זיי געוועזען געגען איינאָרדנען ביי אונז אַזא אמבולאַטאָריום. מיר ווייסען אויך אז די קעלצער דאָקטוירים ווילענדיג זייער בעשלוס דורכפיהרען האָבען זיי אויף די צוויי דערמאָהנטע דאקטוירים אויסגערופען א בויקאָט.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון „לינת הצדק"-מיטגלידער האָט אָבער איינשטימיג בעשלאָסען אייך, געעהרטע הערען יודישע דאָקטוירים, אויפמערקזאם צו מאַכען, אַז אין דער וויכטיגער ערהאַבענער זאַך איז אייער אָרט אויף דער זייט, וואו ס'ארבייט זיך פאָר די טובה און געזונד פון אונזער פאָלק, דער ד"ר פעלץ מיט'ן איינאָרדנען און לאָזען אין בעוועגונג דאָס אמבולאַטאריום, האָט ער ערפילט די אויפגאַבע און בעשלוס פון דער אַלגעמיינער פערזאמלונג פון „לינת הצדק". אויספיהרענדיג דאָס מיט דער גרעסטער איבערגעבענהייט און מסירות הנפש, לויט אַלע לעצטע פאָדערונגען פון דער מעדיצינישער און הייל-וויסענשאַפט. פון דעם אַמבולאַטאָריום געניסען שוין היינט הונדערטער, און ווייטער וועלען דערפון געניסען טויזענדער חולאים פון דער יודישער בעפעלקערונג.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג האָט דעריבער איינשטימיג אויסגעדריקט דעם ד"ר פעלץ דעם בעסטען דאנק און אנערקענונג און צום דריטען מאָל איהם און די איבריגע מיטגלידער פון דער פערוואַלטונג איינשטימיג אויסגעוועלט.

ענדליך געפין איך אגיך פאר נויטיג צו בעמערקען, אַז מיט דעם געגענווערטיגען ענטפער ענדיגט זיך מיין ראָליע אַלס פאָרזיצענדער פון דער אַלגעמיינער פערזאמלונג, און כ'בעט מיט די ווייטערדיגע צוועכמעסיגע וואונשען און אויפטראגען זיך ווענדען דירעקט צו דער פערוואַלטונג פון דער בעטרעפענדע געזעלשאַפט „לינת הצדק".

מיט גרויס כבוד **יוסף גאָלדשיידער.**

קעלצער כראניק

א חמישה עשר בשבט אוונט.

דער היגער „חלוץ המזרחי" האט איינגעארדענט א חמישה עשר אוונט אויף וועלכען עס זענען געוויזען געווא-רען ליכט—בילדער פון נייעם ישוב אין ארץ־ישראל.

עס איז כדאי אויפמערקזאם צו מא-כען די ארג. „חלוץ המזרחי", אז אויף להבא זאלען זיי א ביסעל מיין אכט לעגען אויף דער ארדנונג אין - זאל, וועלכע האט דאס מאהל קאליע געמאכט דעם איינדרוק, וועלכען אזא אוונט דארף מאכען.

וועגען די האָראוויץ-ירושה.

זייט אלענגערע צייט ווערט פיל גע-רעדט פון געוויסען בישאף אין אמע-ריקא ד"ר מארטיני, וועלכער האט פאר'ן שמד געהייסען האראוויץ און איז בערגעלאזט א ירושה פון 200 מיליאן דאלאר.

אום צו געבען די מעגליכקייט, די אמת'ע יורשים פעסט צו שטעלען וואר עס געהערט צו דער משפחה פון דעם פערשטארבענעם אמעריקאנער מיליאָ-נער, טיילען מיר מיט פון א מאסנע-בענדער קיעלץ, אז אין יאהר 1806 האט געלעבט אין חענטשין, א געווי-סער לייביש קיילעט, וועלכער האט געהאט 4 טאכטער, וואס האבען דער-נאך חתונה געהאט מיט: דוד פינקעל-שטיין, שמעלקע לאנדאו, מרדכי שפי-רא און מרדכי האראוויץ. ווער אלזא געהערט צו דער פאמיליע פון די אוי-בענדערמאנטע. איז א ריכטיגער יורש פון דער מיליאנען—ירושה.

די נארדוי—אקאדעמיע.

שבת דעם 23-טען ה. ח. 7 אזייגער אוונט איז אין לאקאל פון „מזרחי" מארק № 15 פארגעקומען א טרויער—אקאדעמיע צו דער 3-טער יאהרצייט פון ציוניסטישען עסקן ד"ר מאקס נאר-דוי ז"ל. איינגעארדענט דורכ'ן „נוער הציוני".

ביי א פיל געפאקטען זאל פון א ערך 300 פערזאהן, עפענט ה' מארמונד די אקאדעמיע, ערקלערט די בעדייטונג פון דער אקאדעמיע און בעט צו בע-עהרען מיט אויפשטיין דעם פערשטאר-בענעם ד"ר מאקס נארדוי.

דער כאר האט געזינגען „נישטא שוין נארדוי מעהר" און דאס ערשטע ווארט האט בעקומען ה' ד. ראזענבערג. ס'האבען נאך גערעדט די ה"ה: ד"ר. שעכטער, ה. מ. מאשקאוויץ, ז. זיעלא-ני, א. ראזענבלום און י. סערצארז. אלע רעדנער האבען כמעט איינס און דאס זעלבע אויפגעוויזען, אז צו בע-עהרען אזא ציוניסטישען עסקן ווי ד"ר מאקס נארדוי, איז נישט גענוג מיט קיין ווערטער, נאר מיט מעשים, וועל-כע זאלען ווי אמשנעלסטען רעאליזירען דעם נארדוי-רוף צום יודישען פאלק, וואס שנעלער אויפצובויען די יודישע קיום פארן יודישען פאלק.

דער כאר האט נאך געזינגען פער-שידענע נאציאנאלע לידער, ווי אויך צום סוף דעם פוילישען און יודישען הימן און 9 אזייגער אוונט האט ה' מארמונד געשלאסען די אקאדעמיע.

ס'איז בדאי אויפמערקזאם צו מאכען די אינציאטארען פון דער אקאדעמיע, די פארשטעהער פון „הנוער הציוני" אריינצאבען אין זייערע מיטגליעדער מעהר דיסציפלין און פעראנטווארטליכ-קייט, דער עיקר אין זייערע חבר'טעס פאר א נאציאנאלע זאך, כדי ס'זאלען זיך אין דער צוקונפט נישט מעהר איבערחזר'ען אזעלכע שפאטישע ערשיי-נונגען, ווי אויף דער פארגעקומענער אקאדעמיע ווי: נישט לאזען רעדען זיי-ער אייגענעם פארזיצענדער ה. מ. און שטערען די דורך זיי אפישירטע רעד-נער, וואס האט ארויסגערופען גרויס פערדרוס...

ערקלערונג

אזוי ווי ס'האבען זיך דא פערשפרייט קלאנגען, אז איך בין מכלומר'שט ארויסגעטרעטען פון רעדאקציע קאלעגיום פון „ראדאמער-קעלצער לעבען" און איך האב זאגאר געהערט, אז אומפעראנטווארטליכע יחידים געהען ארום פערקויפען עפיס אקציעס אויף א נייע צייטונג אין קעלץ, פערריפענדיג זיך, אז איך זאל שטעהען אין דער שפיץ פון אט דער אונטערנעהמונג, אלזא, ערקלער איך, אז דאס זענען בייזוויליגע קלאנגען, וועלכע זענען נאר אויסען מיך צו קאמפראמיטירען. דאס איז נישט מעהר נור א שטיקעל ארבייט פון אזעלכע פארשוינען, וועמען עס איז זאלץ אין די אויגען די עגזיסטענץ פון פון דער איינציגער, נאך גרויסע מיה אויסגעארבייטער פלאצווקע, ווי עס איז אונזער נאציאנאלער יודישער ארגאן „ראד.-קעלצער לעבען", וועלכער האט זיך קוים אויף, ביי דער בשותפות'דיגקייט פוןביידע שטעדט, ראדאם און קעלץ, ביי די גרעסטע אפפערוויליגקייטען און אנשטרענגונגען. איך ערקלער, אז איך האב צו דער נייער נעפלאנטער צייטונג קיין שום שייכות נישט און בין פולשטענדיג נישט פעראנטווארטליך דערפאר. דער דאזיגער אקט איז נישט מעהר ווי געציעלט צום שאדען פון דער איינציגער יודישער צייטונג „ראד.-קעלצער לעבען" אין קעלץ און בדרך דעריבער געשטעמפעלט ווערען אלס דער גרעסטער מאראלישער פערברעכען און געטאדעלט צו ווערען פון דער גאנצער יודישער עפענטליכקייט פון קעלץ.

א. סערוועטניק.

אכטונג קעלץ! אכטונג קעלץ!
ס'נויטיגט זיך איינינע צימערען פאר דער אידישער טרופע ציזישען צו שטענדיגע פאמיליען, מיט די אדרעסען זיך ווענדען אין צוקערנ'ע פון
ה' גרונדמאן.

SAMOCHÓD ciężarowy (4 tomy)
firmy „SANER" na chodzić do sprzedanie
Wiadomość KIELCE Silniczna 3 H. OSTROWICZ.

די קולטור-קאמיסיע ביים האנטווערקער-קלוב
ארדענט איין שבת דעם 6/2 ה. י. 8 א זייגער אין אוונט.
א רעפעראט פון ציקל „היגעניע" פון ד"ר פאמראק
א. ב. „דער קאמף מיט'ן שונא פון דער מענשהייט" (שווינזיכט)
אילוסטרירט מיט ליכט-בילדער!! איינגאנג פריי!

צו מזל־טוב!
און א גליקליכע רייזע צום אפפארען קיין קאנאדע פון לאנגיעריגען מיטגליד פון יודישען בעקער-מייסטער-פאריין ה' חיים זילבערשטיין, אויך א גליקליכע צוקונפט אין זיין נייער היים.
ווינשט איהם די פארוואלטונג און די מיטגלידער פון יודישען בעקער-מייסטער-פאריין אין ראדאם

אויפפאדערונג

מיר אמשינאווער חסידים פאדערען אויף די ראדאמער „אגודה" מקיים צו זיין פאלגענדען פסק.

במותב תלתא הויינו: הרב ר"מ וויינגארט, הרב מקוויף והרב ר"ש טייטעלבוים כחדא הוינא באו לפנינו הצדדים היינו: מצד האחד ר' יעקב לייב שייגפעלד, ר' משה יצחק נידענבערג ור' נח ראזענבערג, ומצד השני אנשים ידועים מחסידי אמשינאוו אודות ענין הסכסוך שביניהם לבאות לחסידי אמשינאוו להתפלל עוד בחדר „יבנה" הנשכר להם מכמה שנים להתפלל בו בשבתות ויו"ט. הנה אחר שמוע טענת הצדדים ואחר העיון בדברים הנוגעים להלכה יצא מאתנו כי מכמה טעמים עפ"י דתה"ק זכו חסידי אמשינאוו להתפלל עדיין בחדר היבנה כאשר התפלל בו עד כה ומוחה חלילה לאנשים מצד ה"א הנ"ל ח"ו לבאי כחם למחות בידם ובדבר הטו"ת שנגבהו בנידם מחויבים הצדדים לפשר בעצמם בטוב בל להביא עוד לידי בזיון וחלה"ש ושלום על ישראל ולראי' ב"אכה"ח ליל ע"שק בא ז' שבט תרפ"ג. ל פה ראדום.

יחיאל זאב הלוי, אב"ד קוויף כעת מורה הוראה בפה.

ש. טייטעלבוים מו"צ דפה.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי" פעראייניגטע טרופע פון יודישען ארטיסטען-פעראיין אין ווארשא.
לעצטע 3! געזעגענס פארשטעלונגען לעצטע 3!
פרייטאג דעם 5 ד. ח. 8.30 אוונט ווערט געשפילט די בעליבטע קאמעדיע
מאטקע גנב
און 3 אקטען מיט א פראלאג פון ש. אש.
צום שלוס ווערט געגעבען א גרויסער קאנצערט מיט אנטייל פון דער גאנצער טרופע. מיט נייע טענץ טריט אויף דער באלעט מייסטער ה' קליינער
פרעמיערע! דער גרויסע פילם שלאגער פרעמיערע!
שבת דעם 6 ד. ח. 8.30 אוונט ווערט געשפילט צום ערשטען מאל אין ראדאם. דער גרויסער פילם שלאגער וואס איז היינטיגער וואך געשפילט געווארען אין קינא „קארסא". פיעסע אין 4 אק. מיט אפראלאג מיט געזאנג, טענץ
די 2 גאסען קינדער
הויפטראלען פירען אויס די 2 קינדער: שפילמאן, ראזענצווייג, הערמאן ביאלקאוויטש, אננא-ליובארטאווסקא, ד"ר-שטיין, בעלא-צאהן, משה צדיק-ווינער גאלדע-ביאלקאוויטש, בעריל באמבאטש-פעלד, שליאמקע-וויינבערג יעקיל-בלאט
זונטאג דעם 7 8,30 אוונט לעצטע אבשידס פארשטעלונג
ווערט געשפילט מיט גאנץ נייע ראלען בעזעצונג די פייליבטע אפערעטקע
די נייע רומענישע חתונה
אין 3 אקטען פון שאר
ראלען פירען אויס: דבורה-פרוי ביאלקאוויטש, מאטקע ווינער, ישראל-פעלד, שמואל קיולער-ביאלקאוויטש. אכטונג! פרייטאג, זונטאג פרייזען פון 80 ג-2,50
אכטונג קעלץ! פרייטאג דעם 12 ד. ח. הייבט אן גאסטראלירען די טרופע אין טעאטער פאלסקי
געשעפטס-פיהרער לייכטער.

Redaktor i Wydawca CH. M. Herc — Odbito we własnej drukarni Radom, Szwarlikowska № 20.